

1926 SZEPTEMBER

ERDÉSZETI LAPOK

LXV. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

9. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Felölös szerkesztő

CZILLINGER JÁNOS

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj 1926 évre általában 250.000 K., erdészeti altiszteknek 125.000 K

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok (alap. kamat vagy tagdíj) és az időnkint közzétett pótdíj fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közölhetnek.

(Telefon: 37—22.)

Erdészeti jogunk reformja és az erdészeti igazgatás *)

Írta: Dr. Ajtay Sándor.

Az Országos Erdészeti Egyesület folyó évi közgyűlésének ismeretes határozata alapján talán már a földművelésügyi miniszter előtt fekszik az előterjesztés, amely az új erdő-fentartási törvényt sürgeti és egyben annak a kívánságnak ad kifejezést, hogy a korábbi gyakorlattól eltérőleg a kormányzat tegye lehetővé a beterjesztendő törvényjavaslat irányelveinek és alapvető gondolatainak nyilvános megvitatását is. Az egyesület határozata tehát ismét felszínre vetette

** Jóllehet e közlemény egyes ténymegállapításaival és következtetéseivel nem mindenben értünk egyet, végkövetkeztetése pedig homlokegyenest ellenkezik egyesületünk állásfoglalásával is, — még némi késedelem árán is nagy örömmel adtunk helyet ennek az egyébként igen értékes és felette aktuális tanulmánynak, amelynek keretében az ellenkező felfogás szembeállításá mindenesetre a köz javára az eszmék tisztázását fogja eredményezni.*

Helyszűke és idő rövidsége miatt sajnálatunkra csak a legközelebbi lapszámunkban szólhatunk hozzá ehhez a rendkívül fontos kérdéshez. (Szerk.)

a nagy kérdést: milyen legyen ez a régen várt új erdőtörvény? A döntés azokat a reformtörekvéseket is érinti, amelyek az 1923. évi törvényalkotásokban nyertek megvalósulást, amelyeket a megoldásnál figyelmen kívül hagyni nem lehet, a reformnak a megkezdett alapon való továbbfolytatása, vagy az új törvényalkotások mellőzése a legelsősorban tisztázandó kérdés, amellyel a mi szűkebb közvéleményünknek foglalkoznia kell.

A régi erdőtörvény a mult kiváló alkotása volt, szerepét azonban betöltötte s ma már nemcsak a fejlődés követeli, hanem integritásunk megdőltevel a viszonyokban bekövetkezett változások is szükségessé teszik, hogy minél előbb a kegyeletes megemlékezésnek adassék át. A közvélemény ma már egységes abban, hogy az erdők fentartására vonatkozó rendelkezéseknél a tulajdonjogi viszonyokra alapított megkülönböztetés megszüntetendő, azonban a generális rendelkezéseken kívül a törvény egyéb részeiben is alapos reformra szorul, így büntetőrendelkezéseinek anyagi része merevségével az elérni kívánt célt kellően nem biztosítja, alaki része pedig a rendőri büntetőbíráskodás reformjával még másfél évtizeddel ezelőtt majdnem egészben hatálytalanná vált, a kopárok beerdősítésére vonatkozó rendelkezések jórésztben végrehajthatatlannak bizonyultak, az erdei termékek szárazföldi szállítására vonatkozó rendelkezések a forgalmi közigazgatással kapcsolatos egyéb törvényekkel összhangba hozandók, míg a vízi szállításra vonatkozó rendelkezései Csonkamagyarországra jelentőségüket elvesztették s ezeken az általános szemponton kívül a végrehajtásnál hosszú időközön át szerzett tapasztalatok által beigazoltan részleteiben is alapos átdolgozásra szorul. Az erdőtörvény reformja szükségképen maga után vonja az 1898. évi XIX. t.-cikk reformját is, első címében a közöttük lévő kapcsolatokra való tekintettel, azonban második címét illetően is már régóta kívánatosná vált, hogy az osztatlan közös legelőkről szóló törvénnyel szorosabb kapcsolatba hozassék.

A feladatoknak ilyen óriási tömegét a földművelésügyi kormányzat 1917-ben egységes kodexben kívánta megoldani,

amelynek tervezete és indokolása két hatalmas kötetet tesz ki, később azonban a kormányzat erdőgazdaságpolitikájában is fordulat állván be, ettől a törvénytervezettől eltérő irányelvek érvényesültek azokban a törvényekben, amelyek az 1923. évben láttak napvilágot.

Ezek a törvények a korábbi törvényjavaslat egységességtől eltérőleg az anyag néhány részletét kiszakítva tartalmazzák s voltaképen kezdetét jelentették a tervbe vett reformnak, amely megoldatni részletekben, lépésről-lépésre tervezetett, folytatása azonban félbehagyatván *épen az alaprendelkezések maradtak meg érintetlenül* s ezeknek miként való szabályozása fogja eldönteni most már azt is, *hogy a reform a megkezdett úton haladjon-e, vagy pedig az új törvények félretételével az anyag egészen újból rendeztessék.*

Az ügy előbbrevitele közös érdeünk, de közös kötelességünk is, ennek hathatós eszköze az eszmék kölcsönös kieserélése, amelynél senkit sem lehet még ellenfélnek sem tekinteni s minden tárgyilagos hozzászólást fogadjunk úgy, amely önzetlenül közös célt szolgál: az ország erdőgazdaságának felvirágoztatását! Legyen szabad erre hivatkoznom, amidőn a későbbiekben szerény véleményeknek kifejezést adni bátor kodom.

A helyzet tehát az, hogy ezidőszerint meglehetősen tájékoztatlan-ág vesz bennünket körül abban a tekintetben, hogy a reform az említett törvényekkel valóban megindult-e, vagy pedig nem.

Az egyesületnek az új erdőtörvényt sürgető határozatával kapcsolatban hivatkozni hallottunk az említett 1917. évi egyetemes törvénytervezetre, amely készen, rendelkezésre áll, az új törvényekkel szemben pedig s különösen az igazgatásról szóló törvény ellen mintegy másfél év előtt ennek a közlönynek hasábjain egy magas színvonalú tanulmány jelent meg, amelynek hatásaként az egyesület választmánya a kormánytól végrehajtás elhalasztását kérelmezte. A törvény azóta életbe léptetett, de az illetékes tényezők további tervei ma is ismeretlenek, a kérdés tehát az egyesület határozatával valóban aktuálissá vált.

Az 1917. évi törvénytervezethez fenntartás nélkül való visszatérés nehezen volna indokolható. Ez a javaslat egyrészt még az intéger Magyarországra készült, a megváltozott viszonyokkal pedig számolni kell, másrészt pedig bármennyire kiváló, sőt klasszikusnak nevezhető alkotás is, bizonyos tekintetekben már szintén elavult és tévedésektől nem mentes, így az erdőfenntartásra vonatkozó alaprendelkezései, amelyek az erdőknek a tulajdonjogi viszonyok szerinti osztályozását továbbra is fenntartották, ma már szemben állanak a közvéleményben kialakult egységes állásfoglalással, szervezeti részében pedig a közigazgatási reformmal kapcsolatos olyan törvényjavaslatra épített, ami szintén csak javaslat maradt, amelyet az idők eseményei túlszárnyalván, törvénnyé már nem válhatik, a szabályozás alá eső jogviszonyoknak az aprólékossáig részletes taglalása sem törvénybe való, a törvényeknek az általános irányelveket kell leszögezniök, a részletkérdéseket sokkal helyesebb rendeletileg szabályozni és így tovább.

A magam részéről az erdészeti jogot illetőleg nem lehetek híve az egységes törvénykönyvnek sem. Ha elvileg azt az álláspontot foglaljuk is el, hogy a kodexnek egységesnek kell lennie, ennek feladása nélkül javasolhatjuk az anyag széttagolását, mert esetünkben olyan heterogén kérdések szabályozásáról van szó, amelyeknek együvéfoglalásával a törvény csak formailag volna egységes. Az erdőfenntartásra, mint közös alapra visszavezethető szorosan vett erdőrendészeti joganyag, amely alatt az erdőfenntartásra, az erdők állami kezelésére, az alföldi erdőtelepitésekre, a kopárfásításokra és az elemi csapások elleni védekezésre vonatkozó rendelkezéseket foglalhatjuk össze, kiegészítve ezeket a büntető és az igazgatásra vonatkozó rendelkezésekkel, egy törvénykönyvbe összefoglalható, sőt elvileg valóban ezek volnának összefoglalandók, az erdőbirtokosságokra, az erdei termékek szállítására, az erdőbirtokhitelre, az erdei alapra, az erdőgazdasági érdekképviselőkre és az erdőmunkásokra vonatkozó joganyagnak akár az erdőrendészet jogával, akár pedig egymással való egybefoglalását már semmi sem indokolja, amelyek egymástól úgy a tárgy.

mint a cél szempontjából merőben különböznek. Gyakorlatilag pedig amint a múltban sem volt, ezután sem lesz akadálya még annak sem, hogy az erdőrendészeti jogviszonyok is külön törvényekben szabályoztassanak.

Az előadottaktól eltekintve főleg épen nem kicsinylendő gyakorlati szempontok indokolják a joganyag önállóbb részeinek különválasztását. A törvényeink végrehajtása során felismert hibák orvoslása hosszú időn át azért maradt függőben, mert az új törvényekre kellett várni. Tökéletes és örök időkre szóló művet alkotni nem lehet s nemcsak a később jelentkező hiányok, de a fejlődés is szükségessé teheti a ma legjobbnak vélt törvény megváltoztatását. Így vagy örökös foltozgatásokra van szükség, vagy pedig amint a múltban, az ügy pótolhatatlan kárára várni a jobb jövőt, az egész épület újjáépítését. A módosítások szükségessége sem jelentkezik egyformán a joganyag egyes részeinél s sokkal célravezetőbb, ha a módosítás az egésznek megbolygatása nélkül vihető keresztül, köteteket kitevő javaslatoknak tárgyalás alá vétele és heteket igényelő letárgyalása pedig a napi politika fertőjébe sülyedt törvényhozástól eddig sem volt és ezután sem remélhető, míg rövidebb törvényjavaslatok alkalmas pillanatban mindig a törvényhozás elé juttathatók.

Ezeknek a szempontoknak figyelembevételével csak helyeselni lehet a kormányzatnak azt a törekvését, amidőn a közelmúltban az erdészeti jog reformját kisebb törvényekben szétosztva fokozatosan kívánta keresztülvinni.

Ezek között tulajdonképeni reformtörvénynek, mint amely a múlt alkotásainak helyére lépett, az erdészeti igazgatásról szóló 1923. évi XVIII. t.-cikk tekinthető. Ezt érte elsősorban a súlyos és magvas kritika, amely további fennmaradását időközbeni életbeléptetése ellenére is kétségessé tette.

Ez a törvényalkotás joggal hívta ki a kritikát, mert a később megalkotandó alaptörvényt megelőzve, valóban egy jövőendő eshetőségre épített és az alaptörvény megalkotása előtti életbeléptetésével olyan sajátságos helyzetet teremtett, amely teljes mértékben igazolni látszik azokat az aggodalma-

kat, amelyek vele szemben az életbeléptetés előtt felmerültek.

Ennek ellenére ezt a törvényt mégsem tartom elvetendőnek. További sorsa tisztán attól van függővé téve, hogy kellőképen méltányoljuk és magunkévá tesszük-e azokat a szempontokat, amelyek megalkotásánál a törvényhozókat vezették, amelyeket annakidején egészen röviden a törvényjavaslat indokolása is kifejezésre juttatott.

Lássuk a tényállást. Az indokolás a törvény által életre hívott új államerdészeti igazgatási szerveknek a később megalkotandó alaptörvény útján azt az erdőrendészeti hatáskört szánta, amellyel ezeitől a törvényhatóságok köz-igazgatási bizottságainak gazdasági albizottságai vannak felruházva, vagyis az államerdészeti igazgatási szerveket erdőrendészeti hatóságokká kívánta átszervezni. Ezzel szemben ezek az új szervek felállítottak, mielőtt még a nekik szánt hatáskört az alaptörvény reájuk ruházhatta volna, az új apparátus tehát működését nagyrészen érdemleges hatáskör nélkül kezdte meg s megfelelő munkateljesítményt igyekezőn felmutatni, az erre irányuló törekvések a helyzetből eredő bürokratizmust még jobban kiszélesítették.

Ezek a körülmények valóban alkalmasak arra, hogy a törvény jóságába és célszerűségébe vetett hitet megingassák. A kérdésnek gerincét az említett hatáskörátruházás képezi s a kedvező megoldás is kizárólag annak eldöntésétől függ, hogy az ügy érdekében álló és lehetséges-e a törvény indokolásában kifejezésre juttatott ezt a törekvést megvalósítani, ha igen, a jelenlegi helyzet is csak átmeneti, amely a cél elérésével önmagától megszűnik.

A kérdések lehető rövid tárgyalása mellett is gazdasági, alkotmány és közigazgatáspolitikai szempontok egész során átérvethünk csak el a helyes megoldáshoz.

Az erdőfelügyelettel már *Mária Terézia* ismeretes rendelete is a vármegyéket kívánta megbízni, de nem is bízhatta volna másra, abban az időben az egész közigazgatás a vármegye kezébe volt letéve, amidőn pedig az 1879. évi törvényhozás az erdőfelügyelettel kapcsolatos erdőfentartási, a jogi terminológia szerint erdőrendészeti ügyeket valóban az ön-

kormányzati hatóságok hatáskörébe utalta, ezt nem történeti okokból tette, ezzel éppen nem régi, hanem az újabb kor demokráciájából sarjadzó annak az alkotmányjogi követelménynek tett eleget, amely szerint az állam tagjainak az államhatalom gyakorlásában részvételt kell biztosítani. Eszerint az alkotmányjogi elv szerint a nemzet szabadságának teljessége kívánja meg az államtagok részvételét az államhatalom minden főirányában, hogy az államhatalom ne egyoldalú uralom legyen a polgárok felett, hanem ezeknek önmaguk feletti uralmává váljék. Ezen alapul a népképviselő a törvényhozásnál, az esküdtszék a bíraskodásnál és az önkormányzat bevonása az állami közigazgatásba. Sőt magát az önkormányzati közigazgatást is ma már mint az állam által átengedett hatalomgyakorlást bírálják el. Viszont amidőn a fenálló centrális kormányrendszer mellett az erdőfelügyelet tényleges gyakorlása állami szervekre bízott, az önkormányzati szervek között az erdőrendészeti hatósági jogkör nem is volt másra reábizható, mint a közigazgatási bizottságra, amely 1876-ban éppen azzal a céllal szerveztetett, hogy az állami és önkormányzati közigazgatás közötti harmonikus együttműködést szolgálja.

Az okok tehát nem a vármegye történelmiségében keresendők, az erdőtörvénynek az új törvény által még nem érintett ezek a rendelkezései a vármegye ezeresztendő alapjaival összefüggésbe nem hozhatók, sőt ha a történeti vármegye megdőlné, illetve ha annak történelmisége megdőlné s nem a napi politikában hangoztatott, hanem a szónak nemesebb értelmében vett nemzeti demokrácia előtt kapuit kitárni kénytelen, ennek az alkotmányjogi elvnek fokozottabb érvényesülése várható, ez az elv még élesebben fog előtérbe helyeződni.

Ezért éppen nem könnyű kérdéssel állunk szemben, amidőn annak szükségességét kell a közvélemény előtt megindokolni, hogy ez a hatáskör az állami szervekre átruházandó. Ha ezzel a törekvéssel csupán történeti szempontok állanának szemben, habozás nélkül lehetne azokat elejteni és joggal, mert a haladás volna megbénítva, ha tradicionális szempontok érvényesülnének ott, ahol jobb megoldás található.

A hatáskör átruházásának szükségessége mellett idáig

csak egy indokot olvastam, amely, nevezzük nevén a gyermeket: az egyéb közigazgatási ügyekkel kapcsolatban már régóta hangoztatott *korruptió* miatt tartja szükségesnek az erdőrendészeti ügyek intézését a törvényhatóságokól elvonni. Amidőn ebből a felelős tényezőtől eredő és mindenesetre komoly alapon nyugvó véleményből megdöbbenéssel kell tudomást szereznem arról, hogy erdőgazdaságunkat is eiről az oldalról mennyi kár érte és mennyi veszély fenyegeti, tisztelettel adózom annak az erélynek és bátorságnak, amely közigazgatásunknak ezt a kelevényét a nagy nyilvánosság előtt a felelőség teljes tudatában feltárni merte. Félő azonban, hogy ezzel az ügynek nem barátokat szereztünk, hanem csak ellenségeit szaporítottuk. Nem célravezető mindjárt bottal kezdeni az argumentálást akkor, amidőn az eredmény csak kölcsönös megértés mellett érhető el.

Az erdőrendészeti hatáskörnek az államerdészeti igazgatási szervekre való átruházására irányuló törekvések kétségtelenül arra az elvi alapra vezethetők vissza, hogy olyan eminenter szakkérdésekben, amelyek az erdőrendészeti ügyek túlnyomó részét kiteszik, csupán a szakértők álláspontját lehet irányadónak venni, ezeknek intézésénél tehát a szakszemponthoznak föltétlenül érvényesülniök kell. Ezeknek mellőzése — amivel mindannyian tisztában vagyunk — az ország erdőgazdaságának sérelmével jár, miután az állam erdőgazdaságpolitikája a törvényekben lefektetett főbb irányelveken belől jár részt ezeken az intézkedéseken keresztül hatályosul, ezeknek az intézkedéseknek eredőjeként áll elő az egyes erdőgazdaságoknak s ezeknek összességéből az ország erdőgazdaságának fejlődése, stagnálása, vagy visszaesése.

Egyéb szempontok, amelyek a hatáskör átruházására irányuló törekvések megvalósulását támogatni alkalmasak, felhasználhatók és fel is használandók, a döntés azonban végeredményben azon fog megfordulni, hogy a fentebb ismertett alkotmányjogi elvre való kihatásuk mellett a szakszemponthoz érvényesülését a jelenlegi rendelkezések és a megoldásnak tervbe vett módja milyen mértékben biztosítják. Ehben a kettős irányban kell tehát vizsgálódásainkat megejteni.

Az új törvény által megszüntetni kívánt jelenlegi rendszer mellett kétségtelenül tetszetős indokként lehet felhozni, hogy az erdőrendészeti ügyekben az önkormányzat laikus elemeinek döntő részvételt azért lehet biztosítani, mert ezekben az ügyekben szakértői irányítás és ellenőrzés alatt állanak s a döntés különben is végeredményben a minisztert illeti meg, a szakszemponatok tehát kellően érvényesülhetnek anélkül, hogy a fent vázolt alkotmányjogi elv is sérelmet szenvedne.

Ezzel szemben azonban le kell szegeznünk, hogy az önkormányzatnak az erdészeti közigazgatásban való aktív részvételére a fenálló törvényes rendelkezések alapján csupán elméleti, amely ha gyakorlati megvalósulásra törekszik, vagy legalább is a szakérdekek érvényesülése csak olyan nehézségek árán következik be, amelyek a tárgyalás alatt álló ügy hátrányára is a közigazgatás gépezetének munkájában okoznak sokszor nehezen eltüntethető zavarokat. Az egyik elv tehát csak a másik háttérbeszorításával érvényesülhet és megfordítva.

Ennek beigazolásánál induljunk ki abból a szükségesnek elismert esetből, amidőn a véleményadásra és ellenőrzésre hivatott erdőfelügyelő személyében egyesítve van mindaz a tudás, tapasztalat és súly, amelyekkel felelősségteljes pozícióban tényleg felruházva kell lennie. Az önkormányzat erdőrendészeti szervei vagy elfogadják ennek irányítását, vagy pedig a határozathozatalnál a szakértői javaslattal ellentétben saját felfogásukat juttatják érvényre.

Az első esetben azonban szerepök passzív lesz, árnyékhatósággá válnak s ezáltal elesnek az indokok is, amelyeken megbízatásuk alapúl, megdőlnék tehát az alkotmányjogi szempontok. A második esetben pedig bekövetkezik a határozat megfélebbezése, ami aztán a közérdek rovására nemcsak a döntés elhúzódtását vonja maga után, de sokszor alig helyrehozható sűrűlódásoknak válik előidézőjévé s az önkormányzat és az állami igazgatás közötti békés együttműködést bénítja meg, ha pedig a kormányhatóság a béke érdekében engedni kénytelen, amellet hogy ez az erdőfelügyelő súlyának, pozi-

ciójának megrendülésével járhat, a szakszempontok érvényesülése válik illuzóriussá, aminek végeredményben az ország erdőgazdasága vallja kárát.

A gazdasági albizottság hatáskörét szabályozó rendelkezései által a kormányzat mindig arra törekedett hogy ezek az eshetőségek a lehető legkisebb mértékre szoríttassanak s a gazdasági albizottságnak önálló és valóban ügydöntő hatásköre korábban sem igen volt és ma is alig van, aminek indokát csak abban kereshetjük, hogy ennek a laikus testületnek kezében a szakszempontok feltétlen érvényesülését nem látta biztosítotttnak.

Általánosítani azonban nem akarok s magam is feltételezem, hogy a gazdasági albizottság a legtöbb helyen és esetben elfogadja az erdőfelügyelő irányítását, így azonban hozzátéve még szűkreszabott hatáskörét is valóban csak árnyéktestület, amely a felmerülő erdőrendészeti ügyeket gép módjára dárálja le.

Az állampolgárokat képviselő önkormányzati elemeknek az állami közigazgatásban való részeltetése olyan fontos alkotmányjogi elv, amelyeket megdönteni nem lehet, de nem is szabad, amely az idők előrehaladtával erejében nem fogyni, de gyarapodni fog. Esetünkben azonban ennek csak torzképét lelhetjük fel, amidőn az állampolgárokat megszemélyesítő testület az állam ellenőrzése mellett gépies munkát végez. A helyes megoldást éppen ennek ellenkezőjében látom. Az egész ország erdőgazdaságát érintő ezeknek az ügyeknek intézése legyen az állam szakhatóságainak kezeibe letéve, viszont az önkormányzatnak biztosítsuk azt a jogát, hogy időszakonkénti tájékoztatásuk alapján módjában állhasson az államigazgatási szervek ténykedését figyelemmel kísérni, azzal szemben észrevételeit, javaslatait előterjeszteni és az esetleges sérelmek orvoslását kérni.

Ennek az elvnek érvényesítésénél szerény véleményem szerint nem lehet más közigazgatási ágazatok ügyintézéséhez mint sablonhoz alkalmazkodni, hanem az adott viszonyokból kell kiindulni, a kérdés másképen bírálendő el, amidőn a súlypont a helyi és másképen, amidőn az országos érdekek

ben lelhető fel. Ahol a helyi érdekek dominálnak, az önkormányzat döntőleg intézkedik és az állam ellenőrizzen, ahol azonban — mint az erdőrendészeti ügyeknél is — országos érdekek forognak kockán, vegye az állam kezébe az intézkedést s ott az önkormányzat gyakorolja az ellenőrzést. Az önkormányzat és államigazgatás harmonikus együttműködését csak így tudom elképzelni.

A konkrét ügyek intézésének a közigazgatási bizottság hatáskörében való visszahagyása csupán pénzügyi szempontból volna indokolható, ez a szempont azonban fel sem merülhet akkor, amikor az állam meglévő igazgatási szakszervei ezeknek az ügyeknek ellátását az állam megterhelése nélkül átvehetik. A közigazgatási bizottság a hatáskörébe utalt sokféle konkrét ügy intézésével egyébként is túl van már terhelve s remélhető, hogy a változást mint tehermentesítést is örömmel fogadná.

Az erdőrendészeti ügyekhez az önkormányzatnak a fentiek értelmében való hozzászólását azután akár a közigazgatási bizottság plénuma, akár a gazdasági albizottság bevonásával lehetne rendezni. Az első megoldás azért volna kedvező, mert az erdészeti igazgatás az államigazgatás egyéb szerveivel párhuzamosan kapcsolódna bele a bizottság munkájába, ellene szól azonban az, hogy az erdőrendészeti ügyek az egyéb közigazgatási ágazatok ügyeihez képest számban jóval kevesebbek, úgyhogy a bizottság havonkénti informálására sokszor elegendő anyag sem állana rendelkezésre s legfeljebb időszaki jelentésekről lehet szó, ami az állandó bizottsági tagságot fölöslegessé teszi, ami kívánatos volna ugyan, de nem feltétlen követelmény. A másik megoldás főleg azzal indokolható, hogy a gazdasági albizottságot erdőrendészeti hatáskörétől való elvonása után sem lehet megszüntetni. Az erdészeti közigazgatásnak az erdőrendészeten kívülálló olyan feladatai is vannak, amelyek az önkormányzat igénybevétele mellett mellőzhetlenné teszik, így ezidőszert a vármegyei közös erdőőri szervezetek ügyei, de különösen az erdőbirtokosságok ügyei, amelyek miatt a gazdasági albizottságot megszüntetni, vagy ezeknek intézését más szervre átruházni már az osztatlan kö-

zós legelőkről szóló rokontörvényre való tekintettel sem lehet.

Akármelyik megoldást választjuk is, a kérdés lényegét nem érinti, ha az erdőrendészeti hatáskört az államerdészeti igazgatási szervek átveszik, egészen mindegy, hogy a plénium, vagy annak gazdasági albizottsága fog továbbra is belekapcsolódni államerdészeti igazgatásunk munkájába s csak az a fontos, hogy ez a kapcsolat valóban létrehozassék.

Az előadottakat egybefoglalva, közgazdasági és közigazgatási érdekek teszik szükségessé, hogy az erdőrendészeti hatáskör az államerdészeti igazgatási szervekre átruháztassék s ez az átruházás a sokszor említett alkotmányjogi elv sérelme nélkül is keresztülvihető, miután az önkormányzati közigazgatás közreműködését másképpen és egészségesebb alapokon biztosítani lehet.

Ezzel kapcsolatban még csak azt kívánom megemlíteni, hogy a gondolat nem egészen új, a kormány 1918-ban egy ízben már erre az álláspontra helyezkedett, amidőn a magánerdők használatával kapcsolatos kérdésekben a döntést az államerdészet igazgatási szerveinek hatáskörébe utalta, holott a fenálló törvényes rendelkezések szelleméből az erdőrendészeti hatóságok lettek volna ezzel a hatáskörrel felruházandók.

Miután az erdészeti igazgatásról szóló törvény indokolása szerint a közelmúltban életbeléptetett szervezet hivatott arra, hogy az erdőrendészeti hatáskört átvegye, a következőkben tegyük vizsgálatunk tárgyává, hogy ez a szervezet a hozzája fűzött reményeket beválthatja-e, illetőleg a közgazdasági érdekeknek és a jó közigazgatás követelményeinek megfelelő volna-e, hogy a kérdés másképpen, esetleg a régi szervezetek visszaállításával oldassék meg?

A közigazgatáspolitikában azt tanítják, hogy az egyedhivatali rendszer főleg cselekvő, foganatosító funkcióknál és ott alkalmazandó, ahol a jogi felelősség lép előtérbe, ahol tehát a felsőbbségnek módjában áll a retorziót magával a felelős vezetővel szemben alkalmazni. Éppen így leszűrt vélemény, amit a gyakorlati életben szintén érvényesítve láthatunk, hogy a testületi rendszer ott alkalmazandó, ahol az intézkedés alaposabb megfontolást igényel.

Az erdőrendészeti ügyek természetéből következik, hogy ezeknek intézése rendkívüli erkölcsi felelősséggel jár. Röviden már rámutattunk arra, hogy az állam erdőgazdaságpolitikai tevékenységének egyrészét ezek az intézkedések teszik ki s a felelős tényezők egy elhibázott intézkedése sokszor évtizedek hosszú munkájával alig helyrehozható kárral járhat s amidőn ez nyilvánvalóvá válik, megsárgult lapokról legfeljebb csak nevével találkozhatni, éppen így legtöbbször csak nevét lehet áldani annak, akinek munkássága valóban a fejlődés útjait egyengette. Az erdőrendészeti ügyek intézésénél tehát az anyagi felelősség teljesen háttérbe szorúl az erkölcsi felelősséggel szemben. Az erdőrendészeti intézkedések jórésze alapos szakképzettséget, világos főt, komoly megfontolást és nem utolsó sorban kellő helyi ismeretet kíván s a rendelkezésre álló legkiválóbb anyag mellett is kétségtelen, hogy egy kollegiális testületben mindezek a követelmények hatványozott mértékben érvényesülnek, eltekintve attól, hogy a döntésnek egy személy kezébe való letétele esetén sokszor a teendők túlhalmozódottsága miatt sem lehet időt szakítani a kellő elmélyedésre és ezeknél az ország erdőgazdaságát mélyen érintő kérdéseknél az intézkedő szervet a lehetőségig függetleníteni kell az esetleges helyi befolyásoktól, aminek bizony sok esetben öntudatlanul is ki van téve.

Mindezeket az előbb elmondottakkal egybevetve, csak arra az eredményre juthatunk, hogy az erdőrendészeti közigazgatás is annak az ügynek óriási fontosságához mérten, amelynek szolgálatára hivatva van, elsősorban testületi, kollegiális szervekre bízandó.

A kollegiális szervezet mellett kell azonban állást foglalnunk még az erdőszeti közigazgatás kívánatos decentralizációja szempontjából is. Az erdőszeti közigazgatás egyszerűsítése egészséges decentralizáció nélkül, ez pedig a partikuláris szervek megfelelő hatáskörrel való felruházása nélkül sem képzelhető el. A decentralizációra irányuló törekvés más közigazgatási ágazatoknál is észlelhető, a vallás- és közoktatásügyi igazgatásnál a tervek szerint a közeljövőben már a megvalósulás stádiumába lép. A kormányzati szerveknek konkrét

ügyintézésrel való túlterheltsége nem engedi, hogy a központ tulajdonképpeni hivatásának, az irányításnak és ellenőrzésnek szentelhesse idejét. Más közszolgálati ágazatoknál a decentralizációnak különösebb akadályja nincsen, mivel a partikuláris szervek hatáskörének kiterjesztése a jogi (anyagi és fegyelmi) felelősség hatályosabbá tételével ellensúlyozható. Az erdőrendészeti közigazgatásnál előtérbe inkább az erkölcsi felelősség lépván, a földművelésügyi kormányzat is nagyobb megnyugvással ruházhatja át hatáskörének jórészét egy olyan közép-fokú szervre, amely kiválasztott tisztviselőinek egyeteméből áll, mint egy emberre, aki legyen bármennyire is kiváló, könnyebben van kiteve tévedésnek és ingadozásnak.

Véleményem szerint ezek a szempontok a feltett kérdésre már feleletet adnak s feltételezhető, hogy az erdőigazgatósági tanácsok szervezésénél a szabályalkotókat is ezek a szempontok befolyásolhatták. Az erdőigazgatósági tanácsok az erdőszeti közigazgatásba nem is lesznek másképpen beleilleszthetők, csak olyan nagytekintélyű testületekként, amelyek a szó valódi értelmében vett széles hatósági jogkörrel felruházva hozzák meg döntésüket a hozzájuk utalt erdőrendészeti ügyekben. Enélkül a hatósági jogkörrel való felruházás nélkül valóban csak fölösleges, a bürokráciát szolgáló intézmények marádnának.

A jövő helyes kialakulását tehát abban látom, hogy a központ lehető tehermentesítése mellett az erdőrendészeti hatósági hatáskör minél szélesebb mértékben az erdőigazgatóságra ruháztassék át, amely ezt a hatáskört az erdőigazgató elnöklete alatt tanácsulésain gyakorolja s az egyes kerületek erdőfelügyelői kerületük ügyeinek előadói legyenek, míg a döntés a többségi elv alkalmazásával magának a tanácsnak kezébe legyen letéve, végeredményben tehát az intézmény súlypontja ebbe az ezidőszerint csak formális alakulatba helyeztessék át.

Ez a hatósági hatáskör adná meg a valódi tekintélyt úgy az erdőigazgatóságnak, mint a tanács tagjait alkotó erdőfelügyelőknek is. Az erdőfelügyelő már a múltban is olyan helyzetet foglalt el, amelyet csak egyéni kvalitásaival ellensúlyoz-

hatott, amelyet az 1917. évi törvényjavaslat nyilvánosságra hozatala idején az irányadó körök is méltatlannak tartottak. Az állami impériumban való részvétel az, mi a közfunkcionáriusnak tekintélyt ad, aki ilyenkor az államhatalom megszemélyesítőjévé válik.

Kétségtelen, hogy az új törvény életbeléptetése az erdőfelügyelők korábban elfoglalt pozícióját is alábbszállította. Az ok az előadottak szerint nem a törvényben rejlik, hanem a jelenlegi felemás helyzetben és a végrehajtásban keresendő. Az erdőigazgatósági tanács hatáskörének önállósága mellőzhetetlen követelményként fogja magával hozni az erdőfelügyelő felügyeleti hatáskörének önállóságát is. Ezidoszerint a tanácsok, mint pusztán formális alakulatok mellett az erdőigazgatóság még egyedhivatal, ahol a döntés végeredményben egy kézben lévén letéve, semmi biztosítéka sincsen annak, hogy a mindenesetre szükséges adminisztratív felügyelet helytelen irányba ne terelődjék és így előállhasson az a ferde helyzet, ami ellen még a törvény életbeléptetése előtt aggodalmak merültek fel, amelyek valljuk meg őszintén, a végrehajtás során igen sok esetben alaposaknak bizonyultak.

Ezek a körülmények egyfelől az erdőfelügyelőt az erdők tulajdonosai előtt lehetetlen helyzetbe hozzák, de az indokolatlanul alárendelt szerepre kényszerítettek munkájára is bűnítőlag hatnak s emellett az államerdészeti igazgatással szemben az erdők tulajdonosainál sem keltettek kedvező hatást, sőt ezek részéről az új törvény kedvezőtlen fogadtatása főleg abban kereshető, hogy teljes tájékoztatlanságba kerültek az erdőigazgatóság szerveinek jogkörét illetőleg és sok esetben ugyanannak a hatóságnak részéről ugyanegy ügyben többszörös zaklatásnak is kitétetnek. Ha az erdőigazgatóság súlypontja az igazgatósági tanácsra helyeződik át, az erdőfelügyelő is visszanyeri önállóságát és önállóságával azt a pozíciót, amely őt hatáskörénél, kiválasztottságánál fogva megilleti.

Az új igazgatási törvény bizonyos mértékig hatósági jogkörrel ruházza fel a legalsóbb tagozatokat, az erdőhivatalokat is, míg ezt a jogkört nem írja körül s ennek megállapítását

szintén a megalkotandó törvényre hagyta, úgyhogy ez a hatáskör ezidőszereint csupán a kivételes rendelkezések alapján kisebb fahasználatok engedélyezésére terjed ki. A legalsó szerveknek elsősorban végrehajtó szerveknek kell lenniök, ez azonban nem zárja ki, hogy kisebb jelentőségű ügyekben hatósági jogkörrel is felruháztassanak, amidőn a másodfokon való elbírálás s egyben a végleges döntés joga az erdőigazgatósági tanácsot illetné. Nem hiszem, hogy a törvénynek a hármas fokozatra vonatkozó rendelkezései ennci messzebbmenő célokat kívánnának szolgálni. Éppen így azt sem tartom kifogásolhatónak, hogy az erdőhivatalok az erdőfelügyelettel is megbízhatók. Természetes következménye ez hatósági jogkörrel való felruháztatásuknak, máskülönbén a törvényes rendelkezések szerint is felügyeleti jogkört az állami kezelésbe vett erdőkön kívül csak kivételes esetekben és külön felhatalmazás alapján gyakorolhatnak s miután közvetlen felettes hatóságukat az erdőfelügyelő képezi, teljesen kizárt, hogy ebből következőleg nehézségek állhassanak elő.

Önmagától értetődik, hogy az erdőrendészeti hatósággá való átszervezés még nem meritené ki az erdőigazgatóság hatáskörét. Az erdőigazgatóság látná el az államerdészeti igazgatás egyéb feladatait is és végezné különösen azokat a dologi és személyi ügyeket, amelyekkel szinte a központ tehermentesítenék s hogy ebben a tekintetben az igazgatóság egyes szervei egymással milyen viszonyba hozandók, részletkérdések tárgyalását tenné szükségessé, amelyekkel itt nem foglalkozhatunk és ezzel kapcsolatban is csak azt hangsúlyozhatjuk, hogy egészséges decentralizáció az alsóbb szervek hatáskörének kiszélesítése nélkül nem vihető keresztül. Megfelelő hatáskör biztosítása, a bürokratikus formák mellőzése azok a szempontok, amelyeknek irányadóknak kell lenniök, különben az átszervezés nem haladást, hanem visszaesést idéz elő.

Mégcsak egy körülményre akarok kitérni. Az erdőrendészeti hatáskörnek a gazdasági albizottságoktól való átvételével kapcsolatban önként merül fel a kérdés, hogy mi lesz az erdőrendészeti áthágásokkal? Az albizottságnak a még fennálló elavult eljárási szabályokkal súlyosbított ez a hatásköre ma

már egészen más alapokra fektetendő. Az erdőrendészeti bíráskodásnak a büntetőjog fejlődése kapcsán kialakult elvekkel merőben ellentétben álló szabályai az államnak ezeken az elveken felépített büntetőjogi rendszerébe lesznek beleillesztendők. A megoldás a független bíráskodáshoz vezet, amiről külön tanulmányban szándékozom beszámolni.

A tárgyra visszatérve vizsgálódásaim eredményét abban foglalhatom össze, hogy az államerdészeti igazgatás jelenlegi szervezetéből az erdőrendészeti hatáskör átvétele mellett és ha annak súlypontját az *igazgatósági tanácsok* intézményébe helyezzük át, egy olyan szervezet építhető ki, amely meggyőződésem szerint nemcsak a helyes útra tereli az erdészeti köz-igazgatásnak ma kátyuban lévő szekerét, de a korábbi szervezet fejlődését jelenti. A régi erdőfelügyelőségeket sem támasztja ugyan fel, de az állami erdőfelügyeletet egészséges alapokra fekteti, annak tiszteletet és becsülést szerez. Az ideális képet én úgy képzelem el, hogy az erdőfelügyelő a legteljesebb önállósággal látja el régi hatáskörét és egyben az alsóbb szervek felügyeletét is, azzal a különbséggel, hogy a törvényhatóság nyomásától felszabadítottan egy valóban hatósági jogkört gyakorló testület tagja, ahol befolyásának érvé nyesítésén kívül a döntésben is aktíve vesz részt, amidőn tehát az erdőigazgatóságok az erdőfelügyelőkben vannak megtestesítve, akik között a központ inkább csak összekötő kapocs, amelynek élén országos nevű szakférfiú adja meg a külső díszet és bölcsességével irányítja az egész gépezetet.

Ha már elkövettetett a hiba, hogy az új igazgatási törvény az alaptörvény megalkotása nélkül látott napvilágot, tehát az épület alap nélkül emeltetett fel, ne tetézzük ezt a hibát az épület lerombolásával, hanem igyekezzünk az alapot alájarakni, a lebontásra akkor is ráérünk, ha az alap beépítése nem sikerül. Az erdészeti igazgatás ma tényleg holtponton áll *s ha az erdőrendészeti ügyek átvételére irányuló törekvésünk netalán leküzdhetetlen akadályokra fog találni, akkor valóban nem marad más hátra, mint a csákányt felemelni, akkor magam is csupán a régi erdőfelügyelőségek visszaállításával tartom a kérdést megoldhatónak.*

Az erdészeti statisztika feladatai.

Írta: Tóth Bódog.

Talán nincs tudomány, mely a nagyközönség részéről mostohább elbánásban részesülne, mint a statisztika tudománya, pedig tagadhatatlan, hogy jelentősége és fontossága szinte napról-napra növekedik.

A legellentétesebb, s általában hibás nézetek keringenek róla a közfelfogásban.

A hiba ott van, hogy a közönség a statisztikában a számok rideg mesterségét látja csupán, egy statisztikai adathalmazban az összefüggéstelen számok hiábavaló tömegét, melyeknek a reális élettel való kapcsolatát már nem keresi.

Pedig a számok csak a felületes ember előtt hallgatnak!

A merev, hideg számoszlopok alatt az élet igazságai lüktetnek, s aki ért hozzá, s szeretettel, türelemmel igyekszik a száraz kéreg alatt a mélyre is lenyúlni, az élet minden kérdésére feleletet talál a számok világában. Mert ahogy a régmúlt tanulságait a történelem tanítja, úgy a közelmúlt és a jelen küzdelmes életéről a statisztika számol be, sőt itt-ott bepillantást enged a jövőbe is.

Szinte megkapóan szépen jellemzi a korán elköltözött *Buday László*, hogy éppen napjainkban, mikor akkorát fordult a világ kereke s minden új perspektívákat mutat, milyen jelentősége van a statisztikának:

„Nemcsak a történelem az élet tanítója, hanem a statisztika is. Az ember küzdelmeit mutatván be, leszabdálja a túlságosan buján sarjadzó reményeket, de van számaiban olyan szuggesztív erő is, mely a csüggedéstől megóv.

Vesztett háború után, egy megesonkított és elkínzott országban a statisztika mércéjéről lehet leolvasni, mikor apad a fölkavart hullám s mikor rakódik a csupasz talajra újabb termőréteg, új munkának és boldogulásnak alapjaként.“

Nincs a reális életnek olyan viszonylata, hol szükség ne volna a statisztika kutató, kereső, tapogató csápjaira, mely mindenhová behatolva, egy mérőműszer pontosságával mu-

tatja ki, hogy hol van baj, s hol mennek rendén a dolgok.

Keres, tényeket állapít meg, s a következtetés segítségével új utakat tűz ki, melyek a boldogulás, a cél felé vezetnek.

A *közgazdaság* körében, mely az utóbbi években szinte forradalmon esett keresztül, eddig alig sejtett jelenségek váltak nyilvánvalóakká; ezeknek törvényszerűségeit, összefüggéseit szintén a statisztika feladata számadataival megvilágítani s segítségére sietni a *gazdaságpolitikának*.

Itt már egyenesen a munkatárs megtisztelő szerepe vár rá: egyrészt lázmérőjével ki kell keresnie a gazdasági szervezet beteg részeit, meg kell mutatnia, hol kívánatos bizonyos gazdaságpolitikai beavatkozás, másrészt figyelnie kell, hogy a beavatkozások milyen reakciót váltanak ki a gazdasági élet bonyolult, ezer idegszállal átszőtt szervezetében.

A gazdasági politikának egyik alkalmazott, speciális ága az *erdőgazdaságpolitika*, mely tanulmányainak körébe kell, hogy vonja a *fakereskedelmi politikát* is.

Ujjonnan fejlődő, duzzadó ere ez az erdészeti tudománynak, mely egyúttal összekötőül szolgál a közgazdaságtan egyéb területeivel is. Ezen az éren keresztül kapcsolódik bele az erdészet az általános gazdasági élet lüktető folyamatába, s mivel az erdészetet sem lehet magában álló, magáért való, l'art pour l'art mesterségnek tekinteni, de az általános nemzeti gazdálkodás egy nagyon is szerves részének, az erdőgazdaságpolitika, mely az általános gazdasági életnek az erdőgazdasággal szemben támasztott követelményeit kutatja, kell, hogy általános irányítója legyen az erdőgazdálkodás egész gépezetének.

Azonban ha minden néven nevezendő gazdasági politikának szüksége van a statisztika minden homályos zugot bevilágító fáklyájára, vajjon elképzelhetünk-e reális erdőgazdasági és fakereskedelmi politikát jól megszervezett, rendszeres *erdészeti statisztika* nélkül?

Erdészeti statisztikánk pedig ezidőszertig úgyszólván nincs. Legalább is nem olyan, mint amilyent a mindinkább aktuálisabbá és égetőbbé váló gazdaságpolitikai kérdések megkövetelnének.

Az erdők törzskönyve, melynek alapján annak idején Bedő Albert összeállította a maga idejében igen jelentős és úttörő statisztikai munkáját, ma már a legtöbb gazdaságpolitikai szempontból fontos kérdésre egyáltalán nem ad feleletet.

A kopárok törzskönyve az erdészeti munkaterének csak egy kisebb területével foglalkozik.

Az üzemtervi törzskönyvi lapok már világot vetnek a területi adatokon kívül egyéb részletekre is, azonban áttekinthetőségük meglehetősen nehéz, s még mindig nem ölelnek fel minden kérdést, melyeknek számadataira szükség volna. Különben is csak az üzemterv szerint kezelt erdők adataira terjeszkednek ki.

A régi kir. erdőfelügyelőségektől átvett egyéb nyilvántartások sem szolgálhatják mostani berendezésük s adatgyűjtési módjuk mellett az országos statisztika nagy érdekeit.

A *Központi Statisztikai Hivatal* gyűjti s közreadja többek között a fabehozatal és kivitel adatait; a termelést és fogyasztást illetőleg azonban itt sem kaphatunk felvilágosítást.

Bizonyos adatgyűjtés tehát folyik, melynek széttagolt munkásságában azonban nehéz a rendszert, az egységes, céltudatos irányítást felfedezni; a mai statisztikai tudomány színvonalán álló szervezett munkának nem tekinthető.

A másik hiba pedig, — legalább is így volt ez a közelmúltban — hogy hivatalos köreink erdészeti statisztikánk eddigi összegyűjtött adatait érthetetlen okból, hét pecsét alatt, szinte féltett titok gyanánt őrzik, melyekhez a be nem avatottaknak nyúlni sem szabad. Kiadva, vagy szaklapokban a nyilvánosság rendelkezésére bocsátva sehol sincsenek, az érdeklődő, a kutatni óhajtó hozzájuk sem férhet.

Pedig a statisztika adatgyűjtő munkájának eredményeit mindenhol közkincesnek tekintik. Ha a régi Magyarország, ösztintén nyilvánosságra merete hozni legfájóbb problémájának, a nemzetiségi kérdésnek számadatait, bajos feltételezni.

hogy a mindig korrekt utakon haladó magyar erdőgazdaságnak bármiben is titkolni valója volna.

Távrolról sem szándékom azonban kritikát gyakorolni.

Adatgyűjtésünk mai rendszerének alaposabb ismerete nélkül, mint be nem avatott, erre nem is vállalkozhatom.

Arra akarok rámutatni csupán, hogy szükséges ezirányú munkánkat új alapokra fektetni, s hogy a római *Institut International D'Agriculture* 1922. év májusában tartott egyetemes ülése már felismerte a szervezett, rendszeres erdészeti statisztika nagy jelentőségét, s felszólította az intézetet, hogy tanulmányait terjessze ki erre a térre is, s tanulmányozva az egyes országok már meglevő erdőstatisztikai rendszereit, ezek figyelembevételével fektesse le azokat az alapelveket, melyeken egy nagy nemzetközi erdészeti statisztikai szervezet kiépíthető legyen.

Igen helyesen fogja fel, hogy a szervezésnek nemzetközi, tehát *egységes* alapon kell történnie, mert a statisztikai munkásság egyik leglényegesebb része, az úgynevezett *logikai folyamat*, melynek a következtetés, az ok- és törvényszerűségek megállapítása a feladata, egyéb eszközökön kívül főleg bizonyos *összehasonlításokkal* dolgozik. Már pedig összehasonlítani csak közös nevezőre hozott számokat, illetve azonos irányelvek alapján gyűjtött adatokat lehet.

A munkával Albertino Merendi, az olasz földművelésügyi minisztérium egyik vezető erdészembere bízott meg. Alapos tanulmányok után ő foglalta rendszerbe azokat a feladatokat és kérdéseket, melyeket a jövő erdészeti statisztikájának meg kell oldania s számadataival a gazdaságpolitika részére megvilágítania.

Az ő rendszere alapján összeállított kérdőívek egyúttal szétküldettek a világ összes kormányaihoz s a beérkezett jelentések alapján Merendi az olasz Valentino Dore és a svéd Petrini segítségével egy alapos erdőstatisztikai munkát írt, melyet „*Les Forêts*” címen az *Institut International D'Agriculture* adott ki.

E szakmunka egész beosztásából, tárgyalásának rendjéből, adataiból, de különösen a függelékképpen közölt kérdő-

pontokból s azok magyarázó jegyzeteiből képet alkothat magának az ember *Merendi* felfogásáról az erdészeti statisztika feladatait és tárgykörét illetőleg.

Ezeket az elveket akarom könyve nyomán az alábbiakban ismertetni.

Az erdészeti statisztika új, fejlődésének kezdetén levő tudomány lévén, elsősorban is saját rendszerének kidolgozásán, tökéletesítésén kell, hogy dolgozzék.

Széleskörű nemzetközi összeköttetések ápolására van szükségünk, s elsősorban is a római nemzetközi intézettel kell érintkezésbe lépünk, ha megfelelő színvonalon álló erdészeti statisztikát akarunk teremteni. Feltétlenül szükség van a külföldi viszonyok tanulmányozására, s tanulnunk kell a külföldtől, mely sok tekintetben előbbre van, s szerencsésebb helyzeténél fogva előbbre is lehet, mint mi. Nem utánzásról beszélek, de egyik nemzettől ezt, a másiktól amazt tanulhatjuk meg, melyet aztán megfelelően lehet a hazai, esetleg speciális viszonyokhoz képest módosítani.

Hosszú volna beszélni az egyes országok erdőstatisztikai rendszereiről, — nálam hiányzó alaposabb ismeretek is keltenének hozzá — hogy itt teljesen az erdészet kezében van a munka, amott a közigazgatás segítségével dolgozik, általános statisztikai hivatalok vagy szakminisztériumok dolgozzák-e fel az alsóbbfokú szervek által gyűjtött adatokat, vagy pedig külön erdészeti statisztikai hivataluk van-e, mint például Finnországnak* s az Amerikai Egyesült Államoknak?*

Más és más képet kapunk minden országban s ezeknek az itthon is hasznosítható értékes tapasztalatoknak megszerzése végett van szükségünk a külföldi viszonyok tanulmányozására.

A római intézettel való kapcsolat révén pedig éppen a már fentebb említett összehasonlíthatóság érdekében a nemzetközi statisztikával való egységes működésünket biztosíthatjuk.

* Bureau de la Statistique de l'Administration Forestière de l'Etat.

** Section of Statistics Office of Economies.

Természetes, hogy a különböző adminisztrációval rendelkező országokban az adatgyűjtést, azok továbbítását és feldolgozását nem lehet egy kaptafára húzni. Ez nem is lehet célunk.

Minden olyan ténykedésben azonban, ami az adatok egyenmőségét biztosítja, tehát a kérdőpontok megállapításában, az adatgyűjtők részére nélkülözhetetlen pontos és félre nem magyarázható utasítások megszövegezésében már törekednünk kell a legnagyobb egységességre.

E tekintetben a római nemzetközi intézet álláspontjával kell azonosítani magunkat, az adatgyűjtések adminisztrációs rendszerét pedig alapos tanulmányok után teremtsük meg úgy magunknak, ahogy legjobbnak látjuk.

A közigazgatási hatóságokkal való kapcsolatuk révén az adatgyűjtések keresztülvitelére és irányítására az erdőfelügyelők a legalkalmasabbak.

Ami pedig az adatok végső fokon való feldolgozását, s azokból a következtetések, törvényszerűségek levonását illeti, a minisztérium erdészeti osztályát kellene ellátni a statisztikai hivatalokéhoz hasonló apparátussal, amely osztály állandó érintkezést tartana fenn a Központi Statisztikai Hivatallal.

Ez a munka teljes mértékben leköti egy ügyosztály egész munkaerejét, a cél érdekében nem lehet tehát a statisztikát egy munkával éppen eléggé túlhalmozott más ügyosztály munkakörébe utalni.

Szükség volna ezenfelül a Központi Statisztikai Hivatalhoz szakképzett erdőmérnököket is delegálni. A *Magyar Statisztikai Szemlében* legutóbb megjelent két közlemény érdekes bizonyítéka, hogy egy egyébként tiszteletreméltó képességekkel megáldott, képzett statisztikus is mennyire melléfoghat a dolognak speciális erdészeti szakismeretek nélkül.

Ez a szervezőmunka, s a szervezés szerencsés megoldásához szükséges ismeretek, adatok összeszedése volna erdészeti statisztikánk legelső feladata.

Ezek után következne a tulajdonképeni statisztikai írá-

nyító munka: annak megállapítása, hogy statisztikánknak az erdőgazdaság milyen jelenségeit kell figyelemmel kísérnie, tehát milyen adatokat kell gyűjtenie.

Nagyon természetes, hogy a legelső alapvető kérdés egy ország *összes erdőterületének* a megállapítása.

Kétségtelen, s a részleteket boncolgatni szerető statisztikus is kénytelen elismerni, hogy az összes erdőterület ismerete (természetesen abszolút számokon kívül %-ban is kifejezve) már meglehetősen általános képet tud nyújtani arról, hogy egy bizonyos ország erdőgazdasága milyen jelentőséggel bír, s milyen pozíciót foglal el a világ fatereskedelmi piacán.

A kép azonban, amit így kapunk, még mindig homályos, sőt semmitmondó lehet, ha a kvantitatív kimutatások bizonyos kvalitatív ismertetésekkel nem párosulnak.

Könnyű elképzelni, hogy a Földközi-tenger partvidékének tipikus, kiélt sarjerdői, melyek nagy százalékban kevésbé értékes tűzifát szolgáltatnak, a világpiacra nem nyomhatnak annyit a latban, mint az északi országok szál-erdőben kezelt fenyvesei, melyek a világot értékes fűrészáruval látják el.

Nem elégedhetünk meg tehát az összes erdőterület egyszerű kimutatásával, *részleteznünk kell az erdészeti művelés alatt álló területeket a három fő erdőalak: a szál-erdő, közép-erdő* és sarjerdő között.*

A legértékesebb anyagot szolgáltató erdőalak, a szál-erdő gazdasági jelentősége is változik azonban aszerint, hogy milyen fafaj alkotja.

A szorosán vett területi adatok tárgyalásánál tehát ki kell terjeszkedni legalább is arra, hogy *a lomb-erdők, fenyvesek s a kettő elegyüléséből álló erdők mekkora területet foglalnak el* — szintén a három fő erdőalak szerint részletezve. A *fafajok szerint* való részletesebb tárgyalás ismét külön rovatokat követel magának.

Ki kell mutatni *a talaj és termőhelyi minőség szerint*

* Ez az erdőalak kihalófélben van.

elkülönülő megoszlást, amit már az erdők törzskönyvében is megtalálhatunk, ha nem is a legszerencsésebb formában. Ugyanis, hogy mi a feltétlen erdőtalaj, annak definíciója nem mondható teljesen szabatosnak s csak egyféleképpen értelmezhetőnek. A statisztikai adatgyűjtésnek pedig a legpontosabban körvonalazott fogalmakkal kell dolgoznia.

Osztályozni szokás az erdőket hegyvidéki, dombvidéki, lapályi, ártéri erdők szerint is, habár ennek jelentősége alárendeltebb.

Az erdőterület adatait mindenesetre összhangzásba kell hozni a kataszter adataival. Hiszen lehetetlen állapot, hogy például a legújabb „Statisztikai Évkönyv“-ben az ország erdőterületénél 100.000 hektár különbség legyen a kataszter és az erdészeti adatai között.

Minden területszámításnak a kataszter képezi az alapját, s egy erdőgazdasági osztály összes területét az alkotó kataszteri parcellák területe alapján kell megállapítani. A részletes mérés, a tagok és erdőrészesletek területének megállapítása azután már a mi feladatunk, ezeknek összege azonban a kataszteri összes területet kell, hogy adja.

Ha kisül, hogy hibás a kataszter, szerintem azt a kataszter feladata kijavítani s egyúttal saját nyilvántartásaiban is keresztülvezetni, mint ahogy 1913-ban tényleg 18.000 hektárral kisebbedett erdőterületünk a kataszteri adatok kiigazítása folytán.

Két azonos adat között azonban ilyen eltérés nem fordulhat elő, hiszen ez a statisztika komolyságába vetett hitet ingathatja meg.

Már csak azért is a katasztert kell alapul választanunk, mert erdészeti statisztikánknak foglalkoznia kell az egyéb művelési ágak területeivel is. Egy egymagában kiragadott szám, mint például az összes erdőterület, magában véve úgy szólván semmit sem mond; a miliőt, a környezetet kell ismernünk, ahonnan kiragadtuk. Ismernünk kell a szántók, rétek, legelők stb. területét, az ország összes területét, *ismernünk*

* Jellemző, hogy ezt is egy Berlinben kiadott német munkából tudtam meg véletlenül.

kell a művelési ágak szerint való %-os megoszlást, ha erdőseink aránylagos mennyiségét, tehát közgazdasági jelentőségét mérlegelni akarjuk.

Ezt pedig csak a kataszteri adatok egybevetéséből állapíthatjuk meg, erdőterületünknek tehát szintén a kataszteren kell alapulnia.

Igen érdekes tanulmány *az erdőterületeknek birtokcímei szerint való megoszlása*. Hogy ennek milyen jelentősége van, bizonyítja, hogy jóformán minden ország erdőszeti statisztikája foglalkozik ezzel az első pillanatra jelentéktelennek látszó kérdéssel. Mert tényleg kétségtelen értékkel bír annak megállapítása, hogy az állam, a nyilvános testületek, másrésről pedig a magánosok milyen befolyással bírnak egy ország erdőgazdaságának irányítására.

Mert hiszen sokféleképen lehet egy erdőben gazdálkodni: lehet azt kizsarolni, kizsákmányolni, de lehet a tartamosság elve alapján ideálisan is kezelni, ami egyáltalán nem közönyös az állam szempontjából. Kétségtelen, hogy azon tényezők között, melyek befolyással bírnak az erdő állapotára és tartamos hozadékára, szinte első helyen áll a tulajdonosok minősége. Az államról, nyilvános testületekről, kötött birtokokról, melyeket a törvény különben is kötelez erre, inkább feltehető, hogy érdeiket a közérdeknek megfelelően kezelik. Magánerdők birtokosainál már kétségesebb a dolog. Mert lehet egy erdőbirtokos bármennyire is barátja az erdőnek, lehet bármennyire áthatva az erdőgazdálkodás alapvető elveinek helyességétől, keveset használ, ha elődje, vagy utódja más elveket vall. Mert az erdőgazdálkodás, ez az abszolút konzervatív mesterség, több emberöltőre kiterjedő következetes munkát igényel: egy ember tehát nem tehet jóvá mindent egy magánbirtokon. Következik tehát, hogy minden erdőre nézve egyaránt kötelezővé kell tenni a rendszeres gazdálkodást.

A magánbirtokos tehát, kit a törvény csak kisebb mértékben köt, s sokszor birtokában csak a jelen jövedelmének forrását látja, nem tekinthető az erdő olyan megbízható birtokosának, mint egy jogi személy. Már pedig minden állam

szívesen látja erdőségei sorsát megbízható kezekben, melyek azt a túlhasználattól, kiéleéstől emberöltők mulva esedékes haszon reményében megóvják.

Ma még tehát egyáltalában nem közömbös, hogy kiknek a kezében vannak az erdők, s ezt a kérdést figyelemmel kísélni igen érdekes dolog. Az erdők birtokcímei szerint való megoszlásának ismerete szintén egy eszköz az erdőpolitikus kezében, mellyel mélyen belelát abba a bonyolult labirintusba, hol az ország vitális érdekei erdőgazdaságának viszonyaival összetetalálkoznak.

A külföld erdőstatisztikája általában három főcsoportba osztja birtokcímei szerint az erdőket: az állam, nyilvános testületek (jogi személyek) s magánosok erdőbirtokaira.

A hivatalos magyar statisztika *szabad- és kötöttforgalmú erdőbirtokokat* különböztet meg. A szabadforgalmú birtokokhoz tartoznak a magánosok erdei, a kötöttforgalmú birtokokhoz a kincstár (és a korona), a községek, alapítványok, iskolák, egyházak, hitbizományok, közbirtokosságok és részvénytársaságok erdei. A felosztás a mi szempontunkból is teljesen helyes, mert a kötöttforgalmú erdő fogalma megfelel annak, amit az erdők törzskönyve az erdőtörvény 17. §-a alá tartozó erdőknek nevez.

A kötöttforgalmú birtokoknak az említett alcímei szerint való bővebb részletezése szintén indokolt és kívánatos; hiszen mindenki tudja, milyen különbséget mutat például egy kincstári és egy községi, vagy közbirtokossági erdő. A gazdaságpolitikai kérdések kutatójára nézve pedig igen fontos lehet, ha az ilyen lényeges különbségeket mutató részletkérdésekre vonatkozólag is pontos számbeli adatok állnak rendelkezésére.

Igen lényeges dolog az *erdőbirtokok nagyság szerint való megoszlása* is. Az erdőgazdaságnak a mezőgazdasággal szemben egyik sarkalatos tulajdonsága, hogy kis területen nem űzhető úgy, hogy tulajdonosának állandó kielégítő jövedelmet biztosítson.

Csak egy 50 holdas sarjerdőt vegyünk példának. Pedig a sarjerdőüzem a köz szempontjából egyáltalán nem kívána-

tos, s hány ezer birtokos van, kinek erdeje az 50 holdat meg sem közelíti.

Ennek dacára még az említett erdő birtokosa sem elégedhetik meg évente egy hold hozadékával, ha pedig egyszerűre letarolja, 50 évig jövedelem nélkül marad. Legeltetéssel, a faanyagnak időelőtti felemésztésével próbál hasznot csinálni erdejéből, mely szinte terhet jelent számára.

Az ilyen gazdálkodás természetesen idővel az erdő kiélesét, pusztulását vonja maga után. Itt lép előtérbe az, amire már fentebb rámutattam, hogy tudniillik a magán-erdő nincs mindenkor megbízható kézzben. Nem a több ezerholdas rendszeresen kezelt magánerdőt tartom tehát veszedelmes jelenségnek, hanem azt az ezer meg ezer néhány holdas erdőparcellát, melyek 100.000 holdakat foglalnak el hazánk erdőterületéből. Minden örökösödés alkalmával tovább felosztva, idővel a végletekig felaprózódva, jelentékeny erdőterületek gazdasági jelentőségét teszik kétségessé.

E felaprózódást megakadályozni pedig egyelőre nincs törvényes alap, s szintén egy ok arra, hogy a kötöttforgalmú birtokok kezében szívesebben lássuk az erdőt.

Ha a statisztika éber, figyelő szeme tehát észreveszi, hogy egy országban komoly mérveket kezd ölteni az erdők feldarabolódása, felhívja a figyelmet, hogy itt kóros tünettel állunk szemben, indokolt és szükséges valamilyen formában a gazdaságpolitikai beavatkozás.

Új gondolat az erdészeti statisztikában annak keresése, hogy mely erdőterületek kihasználása fizeti ki magát, s melyeké nem.

Merendi ebből a szempontból két kategóriát állít fel:

1. *kihasználható, pozitív értékű erdők (forêts exploitables, à valeur positive);*
2. *ki nem használható, negatív értékű erdők (forêts non exploitables, à valeur négative).*

E gondolat mindenesetre életrevaló és praktikus, habár gyakorlati kivitele akadályokba ütközik is. Magyarázatát abban leli, hogy egy ország erdőterületének a megjelölése — legyen bármennyire is részletezve már az előzőekben tárgyalt

szempontok szerint — még mindig nem elég ahhoz, hogy pontosan megadja az erdők gazdasági jelentőségét s annak a mértékét, hogy mennyire képesek hozzájárulni a szükségletek kielégítéséhez.

Mert vannak olyan szerencsétlen földrajzi fekvésű erdők, hogy azok faanyaga csak a helyi fogyasztás kielégítésére felelhet meg, az pedig éppen az ilyen helyeken a legminimálisabb. A vasúttól, műutaktól, hajózható folyóktól távol eső erdőknél előfordulhat az az eset, hogy a faválasztékok termelésének s a fogyasztópiacra való szállításának költségei meghaladják azok kereskedelmi értékét. A termelés tehát nem jövedelmező, s méltán nevezhetjük negatív értékű erdőnek. Pedig itt csak a gyarmatszerű, kizsákmányoló gazdálkodás szorosan vett termelési, exploitalási költségei vannak számításba véve. S mekkora erdőterületei vannak még a világnak, melyek ezeket a költségeket kibírják ugyan, de évtizedeken keresztül a rendszeres gazdálkodás költségeit már nem.

A kedvezőtlen földrajzi fekvés azonban még nem az egyedüli tényező, mely befolyással lehet az erdőknek ily értelemben való minősítésére. Az üzem mód, a vágásforduló s az alkotó fafajok szintén közrejátszanak, hogy az erdőt pozitív, vagy negatív értékűnek minősítsük-e.

Mert a tűzifa az a választék, mely a szállítás költségeit legkevésbé bírja; az értékes választék már inkább. Egy minden forgalomtól távolfekvő, alacsony fordulóban kezelt sarjerdő, mely értéktelen fafajokból csak tűzifát szolgáltat, könnyen lehet negatív értékű, míg a közvetlen mellette fekvő értékes fűrészanyagot szolgáltató szálerdő még egészen szépen bírja a versenyt.

Olyan kérdések ezek, melyekre szintén világot kell vetni a statisztikának, ha az erdőségek gazdasági súlyát biztos alapon akarjuk mérlegelni.

Természetes, hogy ezek az adatok csak hozzávetőleges értékűek lehetnek, azonban még így is nagy szolgáltatásokat tehetnek.

Sok, eredményeiben nehezen mérlegelhető gazdasági

hatóerőt kell tekintetbe venni ennél az osztályozásnál, s a piaci konjunktúra változása, esetleg egyes közlekedési vonalak kiépülése, vámszerződések s számos előre meg sem állmodható gazdasági esemény előrébb, vagy hátrább tolhatja azt a demarkációs vonalat, mely a pozitív és negatív értékű erdők rónáját egymástól elválasztja.

Hogy egy ország milyen fejlődési fokon áll a racionális erdőgazdaság terén, azt *az üzemterv szerint kezelt erdőknek az összes erdőterülethez viszonyított arányszáma mutatja.*

Statisztikánknak tehát ezzel a kérdéssel is foglalkoznia kell, sőt kívánatos e fejezetben ismertetni *az állami beavatkozásnak a formáit és mértékét is.*

Mert hiszen köztudomású, hogy az erdőknek világszerte való lassú, de progresszív pusztulására való tekintettel, egy idő óta csaknem minden állam szükségét látja annak, hogy a magángazdálkodásba a köz érdekében szigorúbb, vagy enyhébb módon beavatkozzék.

Az erdők pusztulása nemcsak a nemzeti vagyon effektív fogyasztást jelenti, de változásokat, érezhető zavarokat okoz a klímában, a csapadék egészséges megoszlásában s a vízhálózat működésében, óriási károkat eredményezve így a gazdasági élet minden terén.

Teljesen indokolt tehát kollektív érdekek védelmére az erdőgazdálkodás terén féket tenni a magántulajdon jogának szabad gyakorlására, s ennek az állami korlátozásnak és beavatkozásnak az egyes országokban való keresztülvitelét tanulmányozni szintén egyik fontos feladata a leíró statisztikának.

Figyelemmel kell kísérni, hogy az erdők milyen *vágásfordulóban* kezeltetnek: közérdek, hogy a vágásforduló, különösen értékes műfaanyagot adó fafajoknál megfelelően állapíttassék meg, s a sarjerdőüzemnek megfelelő 50 év körüli forduló lehetőleg háttérbe szoríttassék.

Az *erdők fakészletének* ismerete is elengedhetetlenül fontos. Célszerű a korosztályok szerint való osztályozás, 20 éves korosztályok alkotásával, habár szokásban van csak a fiatal, középkorú és öreg erdő között tenni különbséget.

Jó szolgálatot tesz a műfa, tűzifa s a kereskedelmi értékkel nem bíró fa %-os arányának a megjelölése.

A szabályos és tényleges fakészlet egybevetésével igen élesen rajzolhatjuk meg, hogy egy ország erdőségének a színvonala mennyire közelíti meg az ideális nívót. Ha a kettő között nagy a különbség, a statisztika hasznos szolgálatot tesz azzal, ha felhívja a gazdaságpolitika figyelmét, hogy kívánatos a termeléseket valamilyen formában korlátozni.

Az évi növedék, illetve hozadék, s ezzel kapcsolatban az évente kitermelhető fatömeg ismerete fontosság tekintetében első helyen áll. Végeredményben, s a legréálisabb, kézzelfogható formában ez adja meg az erdők gazdasági jelentőségét.

Egy gonddal összeállított erdőkataszterből ennek megközelítő pontossággal való megállapítása nem is olyan nehéz. Figyelemmel kell kísérni a *tényleges évi termelést* is, melyet a jövőben az új rendszerű forgalmi-adó tervezet úgysis megkíván. Az elméletben megszabott kitermelhető fatömeg s a tényleges termelés összehasonlítása mutatja meg, hogy a tartamosság elve, az erdőgazdálkodás ezen sarkalatos törvénye mennyire érvényesül. Ha a megállapítás nem kedvező, ez ismét hatósági beavatkozás szükségességét jelenti.

A demográfiának s a szociális statisztikának a mezejére kell átesapnunk, ha a *felfogyasztás* végtelenül érdekes és sok tanulságot ígérő kérdésével akarunk foglalkozni. Amilyen nehézségekkel itt szembe találkozunk, éppen olyan szűz még ez a terület az erdészeti statisztika kutatásaitól. Fényt kellene vetni az egyes társadalmi osztályokon belül a család igényeire, tényleges felfogyasztására, s a fogyasztásban észlelhető ingadozásokat eredményező hatóerőkre, okokra. A gazdálkodást irányító politikának szüksége volna fogyasztópiaca minden jelenségének az ismeretére.

Az erdei károk nyilvántartását szintén nem mellőzhetjük. A jövő egyik legelsősorban megoldandó feladata, az erdőhitelnek s ezzel kapcsolatban az erdők biztosításának rendezése. Az erdőhitel iránti bizalom megerősödése feltételezi az erdők biztosítását, biztosítási ügyet szervezni pedig megfelelő kárstatisztika nélkül nem lehet. E kérdés annál

fontosabb, mert általános tapasztalat, — utalok főleg a porosz bankok magatartására — hogy az erdőt érhető károsodásoknak (főleg a tüzeseteknek) túlságos nagy jelentőséget tulajdonítanak. Szinte propagatív jelentőségű feladat tehát komoly statisztikai munkával bebizonyítani, hogy akár a tüzesetek, akár a rovarrágások, akár más elemi csapások pénzben kifejezve nem jelentenek olyan számottevő károsodást, mint azt általában feltételezik.

Szükségünk van végül egy ország erdőgazdaságának kereskedelmi mérlegére is: ezt a *fakivitel és fabehozatal adatai* adják meg. Talán ezen a téren találunk legkielégítőbb állapotokat. A külkereskedelem adatait az elvámolás céljából tartják pontosan nyilván, s ezen a réven a mostohán kezelt erdészeti statisztika is megfelelő adatokhoz jut.

Itt azonban más baj van. Ha bármilyen adatnak, úgy elsősorban a külkereskedelem adatainak van nemzetközi jelentőségük. Dacára ennek, azt tapasztalhatjuk, hogy ezen a téren sem található fel nemzetközi viszonylatban az egységesség: kisebb eltérésekkel ugyan, de minden ország másképpen osztályozza forgalomba kerülő faválasztékait.

A „*Magyar Statisztikai Évkönyv*“ a vámtarifa 15. osztályában tűzifát, nyersfát, bárdolt- és fűrészeltfát különböztet meg, a 34. osztályban pedig érthetetlen okokból egy kalap alá veszi a fa- és csontárúkat.

Hivatalos statisztikáknak egy részletesebb osztályozása* a következő választékokat ismeri: tűzifa, bányafa (széldeszka), lombgömbfa, fenyőgömbfa, hordódonga, vasuti talpfa, bárdolt és fűrészelt lombfa, bárdolt és fűrészelt fenyőfa, szőlőkaró, zsindely, faszén. Egyéb kisebb jelentőségű választékok a 34. tarifaosztályban vannak részletezve.

Az osztályozás teljesen megállja a helyét, mint említettem azonban, az egyes országok osztályozásai között bizonyos eltérések észlelhetők. Mivel e téren *Merendi* elaborá-

* *Statisztikai havi közlemények*. Adatait, sajnos, nem mennyiségben, hanem a többé-kevésbé labilis árban kifejezve adja közre.

tuma sem ad teljesen kidolgozott programmot, az összehasonlíthatóság kedvéért bizonyos nemzetközi megállapodásokra volna szükség.

Statisztikánk tárgyalt nagy kérdésein kívül apróbb jelenségű kérdések is vannak, melyek méltán számíthatnak érdeklődésünkre.

Igy egyáltalában nem érdektelen a *szakképzett erdészeti személyzet számát* az erdőterülettel egybevetni. Úgy ez az arányszám, mint az *erdészeti főiskolák, alsóbbrendű erdészeti tanintézetek, kísérleti állomások s egyéb tudományos erdészeti intézetek, erdészeti társadalmi egyesületek, folyóiratok száma*, viszonyaik s jelentőségük mind olyan tétel, melyeknek ismerete közelebb visz bennünket ahhoz, hogy tárgyilagos és megfelelő véleményt alkothassunk magunknak egy ország erdészeti viszonyairól, s az összehasonlítás tükrében sajátmagunknak is minden előítélettől és kendőzéstől mentes képet megláthassuk.

Ez volna az a program nagyjából, vázlatos, főbb vonalaiban, mellyel az erdészeti statisztikának foglalkozni kellene.

Kifejtettem, hogy az erdészeti statisztika az erdőgazdaságpolitikának mintegy előkészítője. Ő mutat rá gazdaságpolitikánk feladataira, viszont munkaprogramját illetőleg utasítást, irányítást vár a gazdaságpolitikától.

Itt tehát bizonyos circulus vitiosus észlelhető.

A statisztika jelenségeket tár fel, melyeket mérlegelni, boncolgatni a politika feladata. E munkája közben újabb kérdések megvilágítása válik szükségessé, melyre ismét a statisztika kell, hogy vállalkozzék.

Statisztikánk feladatait és munkakörét tehát egyáltalán nem lehet lezártnak, körülhatároltnak tekinteni.

Minél intenzívebben végzi a politikával karöltve munkáját, annál több újabb és újabb feladattal fogja magát szemközt találni. Fejlődésképes tudományág tehát, melynek tárgykörét és feladatait mai primitív állása mellett dogmaszerűen rendszerbe foglalni nem is lehet.

Egy bizonyos, hogy égető szükség van rá. Gazdasági

politikánk kérdéseinek megoldását a végtelenségig halogatni nem lehet, — többek között egyszer már meg kell születnie az új erdőtörvénynek is — s ennek a nagy munkának legelső feltétele, hogy egy szervezett erdészeti statisztika megbízható, minden kérdésre feleletet adó adataira lehessen támaszkodni.

Az idő halad, s aki nem akar elmaradni, lépést kell tartania. Az első lépés a haladás felé pedig az erdészeti statisztika új alapokra fektetése kell, hogy legyen.

Alföldi ákácosaink az aljnövényzet nézőpontjából

Írta: dr. Boros Adám.

Dr. Forgách Balázs gróf úr cikkében* annyi oly dolgot találtunk, ami az eddigi szakirodalomban olvasható s a közhitben elterjedt felfogástól eltér, hogy jónak látom a kérdéshez botanikai tapasztalataim szempontjából, különösen az ákácerdők aljnövényzete alapján, hozzászólni. Különösen teszem ezt azért, mert a gróf úr szívésségéből alaposan tanulmányozhattam birtoka viszonyait s így megtanultam megbecsülni azokat a nagyjelentőségű eredményeket, amiket a „*Forgách-féle ákácgazdálkodási rendszer*“-nek nevezhető módszer kidolgozásával elért. Mint az elért eredmények egyik tanuja, megvagyok arról győződve, hogy e rendszer el fog terjedni s gazdaságunknak javára fog válni.

Azt olvassuk az említett cikkben, hogy a cikkíró nyírségi ákácosából évente jelentős értékű szénát kaszálhat. Aki ismeri a Duna-Tisza közének kiaszott talajú, sivár kinézésű ákácosait — s sajnos, hivatásos erdészeink ezeket sokkal inkább ismerik, mint a Nyírségieket — bizonyára csodálkozni fog ezen.

A cikkíró is hangsúlyozza azonban, hogy tapasztalatai tornyospálcai birtokára és környékére vonatkoznak. Ha fontolóra vesszük ezt a körülményt s főleg azokat a vonásokat,

* 224. lap. (F. évi VI. füzet.)

amelyekben Tornyospálca vidéke s általában a Nyírség eltér az Alföld többi részétől, megérthetjük azokat a jelenségeket, amelyeket a cikkíró ismertet. A Nyírségen ugyanis az erdős állapot, az őstölgyerdők sokkal tovább megmaradtak, mint az Alföld többi részén, az erdőpusztítás itt határozottan kisebbmértvű volt s csak később következett be. Ez megőrizte a terület erdőtalaját és általában a talaj mészszenes szegénységét. Ha ehhez még hozzávesszük azt az egymagában talán csekély jelentőségű csapadéktöbbletet, ami itt észlelhető, átláthatjuk, hogy az erdőgazdaság, így az ákác szempontjából is, a Nyírségen sokkal kedvezőbb helyzetben van, mint az Alföld többi homokos részén, különösen a Duna-Tisza-közén. Míg az utóbbi helyen a buckák kopárságát jórészt azoknak igen nagy mésztartalma okozza, addig a Nyírség legnagyobb buckái is meglehetősen szegények mészszenében. Ez a nagy talajtani különbség a területek növényzetén is meglátszik s míg a Duna-Tisza-közén a buckás homokot a mészkedvelő, úgynevezett steppe-növények (hüvelyes csenkesz, árvalányhaj, naprózsa, homoki kutyafej stb.) népesítik be, addig a Nyírségen ezek hiányzanak vagy háttérbeszorulnak s inkább oly növények jelennek meg, amelyek a mészszenes szegényebb talajt kedvelik. A Nyírség homokja már színben és tapintásban (ragadósság) is más, mint a duna-tiszaközi.

Ugyancsak a kedvezőbb viszonyokkal (erdőtalaj) magyarázható az is, hogy a nyírségi ákácerdők fejlődése kedvezőbb s itt a humuszképződés az ákácerdőben is sokkal nagyobb. Mindez sokkal kedvezőbb gazdálkodási rendszert enged meg.

Oly helyeken, ahol az Alföld természetes erdei megmaradtak, mint például a nagyörösi Nagy- és Csókáserdőben, Kecske-mét Nagynyírerdejében, a Duna-Tisza közén is tapasztalhatjuk, hogy ilyen helyeken az ákác a nyírségihez hasonlóan fejlődik, a lehullott lomb több humuszt alkot s az erdőben bujább és értékesebb a fű. Ez bizonyítja, hogy az Alföld klímája a mainál sokkal kedvezőbb gazdálkodást engedne meg, ha az előrelátás nélkül kipusztított erdőket (az erdőtalajt) lassankint helyre tudnánk hozni.

Az alföldi ákacosok aljnövényzetének jellege tapasztalataim szerint első sorban két tényezőtől, a humuszképződés fokától és a legeltetéstől függ. A humuszképződés a jó erőben levő nyírségi és általában erdőtalajon levő ákacosokban sokkal gazdagabb. A dúsabb lomb több avart szolgáltat s ez a nedvesebben maradt erdőtalajon nem szárad úgy ki, minek folytán a szél nem morzsolja porrá s nem fújja ki, hanem az a talajon korhad el és a talaj javára válik. Az aljnövényzet és a humuszképződés közti viszonyosság itt igen szembeötlő, amennyiben a nagyobb fű jobban megfogja a lehulló levelet, míg ez bujább fű növést segíti elő, tehát egymással kölcsönös korelációban vannak. A bujább fű továbbá az erdőtalaj kiszáradását gátolja, az erdőnek tehát határozottan hasznára van.

Ha összehasonlítunk a nyár derekán egy duna-tiszai közti átlagos ákacost egy nyírséggel, nagy különbséget találunk. Előbbinek lombja az aszályos időkben erősen megritkult, a lombhullás jelentős része tehát apránként nyáron áll be, amikor az a földön elszárad, szétporlik, a gyér fű nem képes azt megkötni s a szél kifújja, a talaj tehát egyrészt rendkívül kiszárad, másrészt humuszból alig gyarapszik, amit a fák gyengébb fejlődése is elárul. Ugyanakkor a Nyírségen félméteres fűvet, dúsabb, üdébb lombkoronát találunk. Itt a lombhullás a maga idejében az őszi esőkkel együtt áll be, dús tehát az avarképződés s ennek humuszképzése jelentős. A Nyírség úgy növényföldrajzi, mint erdészeti gazdasági szempontból egész más viszonyokkal bír! A Nyírség homokján nincs oly bucka, amin ákác ne volna megtelepíthető, addig a Duna-Tisza közén nagy területeken még a feketefenyővel is csak kínos vergődés árán érünk el célt.

Ha ezek után összehasonlítjuk a pestmegyei és szabócsi ákacosok aljnövényzetét, érthető az is, hogy sok különböző növényfajt találunk.

Pest és Csongrád megye homoki ákacosáiban, amíg ezek fiatalok, sokszor a hüvelyes esenkeszt (*Festuca vaginata*) találjuk, az erdő felcseperedése után ez azonban kipusztul. Ekkor már csak tavasszal, legfeljebb június végéig találunk

valamirevaló gyepet, amit majdnem kizárólag egyéves rozsok fajok (*Bromus tectorum*, *B. sterilis*, *B. mollis*, *B. subsquarrosus*), viszonylag apróra növvő egyedei alkotják. Osupa egyéves növény, ami június végére elpusztul, hogy utána legfeljebb csak értéktelen gyomok (*Carduus*, *Cynoglossum*) burjánzanak. Ezzel ellentétben, a Nyírségen az ákácokban élő füvek, különösen a tarackbúza (*Agropyrum* (-*Triticum*) *repens*), a réti perje (*Poa pratensis*), csenkesz fajok (*Festuca sulcata*), továbbá az itt határozottan értékes (!)* zsúrló (*Equisetum arvense*), sőt a réti csenkesz (*Festuca pratensis*) is megtelepsznek, illetve az előbbi asszociációt, amely azonban itt jelentősen bujább, tehát értékesebb egyedekkel van képviselve, ez váltja fel, míg a Duna-Tisza közén ez elmarad.

A nyírségi ákácokban az élő gyep kialakulásakor a fiatal ákácok gyepének értéktelen növényei, különösen a *Rumex acetosella*, az *Apera spica venti* stb. kipusztulnak. A nyírségi befűvesedési folyamat tehát a következő: eleinte a rozsföld tarlójából megmaradt gyomok, az *Apera spica venti*, *Rumex acetosella*, *Erigeron canadensis*, *Setaria glauca*, *Anthemis ruthenica*, *Myosotis ramosissima* stb., továbbá a zsúrlótömegesek, rövidesen a rozsok-fajok, majd a tarackbúza jelenik meg, mely néhol közel tiszta állományokat alkot, végül a réti perje ismét rozsok fajokkal lép fel. Az említett gazdasági rendszer mellett, a 6—8 éves erdőkben a legértékesebb a fű, ilyenkor a tarackbúza átlag legalább félméteres. Bár ezek a füvek jórészt csak másodrangúak, az itteni kedvezőbb talajon a félárnyékban értékes takarmányt adnak, amit a takarmányozás eredménye is bizonyít. A Nyírségen a jó fű s a jó ákác mindig együtt jár; ahol a fák kifagytak, a fű is silányabb.

A nyírségi ákácok aljnövényzete ilyenképp oly buja természetes kaszálóvá fejlődik, amilyen jó kaszálót az erdőn kívül, e buckákon semmiképp sem tudnának produkálni! E gyep mesterségesen még értékesebb füvekkel, mint az ebből (*Dactylis glomerata*), cigányzabbal (*Arrhenatherum*

* Állatorvosi Lapok, 1925:258—9.

elatus), burjúpázsittal (*Anthoxanthum odoratum*), réti csenkesszel (*Festuca pratensis*), komocsinnal *Phleum pratense*), és néhol ecetpázsittal *Alopecurus pratensis*), szöszös- és pannonbükkönnyel tovább volna javítható. E célra első sorban a nyiladékokon kellene ezek magvait elvetni, innen azután az erdőbe is elterjednének. Mindezek különben kisebb mennyiségben a nyírségi ákácok körül előfordulnak vadon is.

Végül a legeltetésre vonatkozólag meg kell jegyezni, hogy az a duna-tiszaközi egyéves füvekből álló ákácshelyi gyeptet igen rontja s elgazosítja, míg a nyírségi élő növényekből álló gyeptben sokkal kevesebb kárt tesz, csupán a csalán nagymérvű elszaporodását tapasztalni gyakran.

Íme, látható ebből az, hogy a helyi viszonyokat mennyire figyelembe kell venni, s mennyire igaz van a fent említett cikk szerzőjének, hogy erdőgazdaságainkat a helyi viszonyok legalaposabb ismerete mellett kell kormányozni s kerülni kell a sablónos általánosításokat.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

A vadászati ügyek intézésének az erdészeti főosztályba való visszahelyezése ügyében Bencze Pál r. tag részéről a soproni közgyűléshez benyújtott indítvány megokolása.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Az utóbbi hónapokban dr. Pilaszanovich Antal vadászati közigazgatási tervezete nyomán, a magyar vadászközönség körében meglehetősen élessé fajult vita fejlődött ki az erdész-vadászok és a nem-erdész vadászok között, mely vita alkalmából felszínre vetődött a vadászati ügyosztálynak a földművelésügyi minisztérium erdészeti főosztályába leendő visszahelyezésének ügye is. Miután e kérdés az ország erdőgazdaságával is szoros összefüggésben áll, szüksége merült fel annak, hogy a vadászati ügyosztály visszahelyezésének kérdését az egyesület közgyűlése elé vigyük és hogy az erdő-

mérnöki kart e vita alkalmával ért támadásokat — egységes frontot képezve — kellőképen visszautasíthassuk.

Miután a szaklapokban lezajlott vita során az erdészeti szakfelfogást képviselő íróink, mint főleg *Rochlitz* Dezső és *Róth* Gyula kartársaink álláspontunkat minden oldalról megvilágították, a szaklapok útján ezideig folytatott vita ennek következtében lezártnak tekinthető, miértis az idő el-érkezettnek mutatkozik arra, hogy elveink és kitűzött céljaink elérése érdekében a vitát a tett, a cselekvés kövesse az irányban, hogy a vadászati ügyosztálynak az erdészeti főosztály keretébe leendő visszahelyezése tárgyában az arra hivatott Országos Erdészeti Egyesület járjon el az illetékes fórumoknál.

Mielőtt azonban javaslatom tulajdonképeni tárgyára rátérnék, szükségesnek tartom, hogy a vadászat-gazdaságnak az erdőgazdasághoz való viszonyát a gyakorlat szemüvegén át nézve, világítsam meg a mélyen tisztelt Közgyűlés előtt, mely tárgyi beállítással a maga csupasz valóságában óhajtom azt a többé-kevésbé imaginárius értékű állapotot feltárni, mely akkor állana elő, ha a magyar vadászat-gazdaság vitális kérdéseiben az erdőgazdasági érdekek letéteményesei, az erdőmérnöki kar, véleményének meghallgatása nélkül történnének intézkedések.

Mindenekelőtt le kell szögezmem, hogy a magyar vadászat hírnevét az ország fővadjának kiváló minősége alapozta meg, mely mellett például az 1910. évben Bécsben megtartott vadászati kiállításon a kontinens összes államai messze elmaradtak és ha ma is *értékes vadászterületről* beszélünk, amelynek kezeléséhez és gondozásához nagy szakértelemre van szükség, akkor csakis a fővad otthonáról, *az erdőről lehet szó*, mivel minden kétségen felül áll, hogy a nyul- és a fogolyterületek kezeléséhez korántsem szükséges a szakértelemnek az a foka, mint amit egy fővad-terület vadállományának egészséges irányban való fentartása és fejlesztése megkíván.

Köztudomású, hogy a vadászat a kultura előrehaladásával fokozatosan kisebb térre szorul, a vad mennyisége fogy.

mely körülmény főleg abban leli magyarázatát, hogy a vad otthona, a belterjesebb gazdálkodás folytán nyugtalanítva van, aminek következtében az erdő szomszédjai — kik nem mindenkor törvénytisztelő honpolgárok — több alkalmat találnak az erdő nagyvadjának megtizedelésére és lassú, de biztos kipusztítására, mint akkor, amikor a feltáratlan, utaktól és vasútaktól távol eső, összefüggő nagy erdőségek biztosították a vad feltétlen nyugalmát. Kézenfekvő és azt hiszem, a mélyen tisztelt Közgyűlés tagjai előtt közismert tény, hogy egy szállítási berendezésekkel feltárt és az erdő művelés korszerű igényeinek szemelött tartásával ápoltt erdőben levő fővadállomány fentartása csakis oly mértékben lehetséges, amely mérvben azt az erdőgazdaság érdekei megengedik, ameddig a vad az erdőgazdaság mérlegében érezhető kárt nem okoz, illetőleg amíg azt megfelelő gazdasági intézkedésekkel, vadlegelők, etetők stb. létesítésével fentartani tudjuk. Most már hogy gondolják az erdészeti szakértelmet nélkülöző és az erdőgazdasági érdekeket szolgáló intézkedéseket nem ismerő *autodidakta* vadászok a fővad tenyésztését egy rendszeres erdőgazdaságban a nélkül, hogy ne a közgazdaságilag értékben összehasonlíthatatlanul fontosabb erdőgazdasági ág képviselőinek véleménye legyen a döntő, például a szarvasállomány nagyságának a megállapításánál s a szarvas létszáma kizárólagosan az ő lelövési tervezetük alapján volna szabályozva a fentartandó állomány nagyságának eldöntésénél az erdőgazdaság érdekei, természetesen megfelelő szakértelem hijával, figyelembe vehetők nem volnának?

Az ország közgazdaságának sorsát szíven viselő és hivatása magaslátán álló erdőbirtokos előtt sem lehet teljesen közömbös a mai válságos gazdasági helyzetben, hogy a fővad a sokszor nagy áldozatokkal létesített fiatalosokban, a jövő Magyarország féltett nemzeti kincsében, teljesen kényekedve szerint garázdálkodják és itt is elsősorban az erdőgazdasági érdekek fogják azt a korlátot megszabni, amelyen belül szarvasállomány az erdőben fentartható. Aki látta száz holdakra menő fenyőfiatalosnak vadrágás következté-

ben előálló pusztulását, ennek az óriási tőkének elrablását a jövő nemzedékétől, az legyen erdész, vagy nem-erdész, pusztát fog a kezébe és a szarvasállományt a megfelelő mértékre fogja apasztani, mert ha egy szarvascsalád a kéreghántásra rászokott, melyet 50%-ban játékból, passzióból és nem pedig táplálékszerzésből űz, azt a szarvast a kéreghántásról csak egy jó lapockalövessel lehet leszoktatni. Ezt természetesen, mint szélsőséges esetet hozom fel annak dokumentálására, hogy *ha az erdőgazdaságot a vadászattal szembeállítjuk s annak jelentőségét latba vetjük, ott a vadászat-gazdaság csak másodszorban jöhet szóba és a vadászat mindenkor csak függvénye lehet az erdőgazdaságnak.* Lehetetlen, abszurd esetekre vezetne az, ha a vadászati kérdésekben az erdészeti szakértelemmel nem rendelkező fórum intézkedne végérvényesen. *Ezen két gazdasági ág érdekeinek összeegyeztetésénél minden kétségen felül az erdőgazdaság képviselőinek a szava kell, hogy döntő legyen, mivel ők képesek egyedül elbírálni, hogy az esetleg felmerülő ellentétes érdekek miképp egyenlíthetők ki, ők tudják azt a határt megszabni, melynek betartásával az erdőgazdaság érdekeinek kellő megvédése mellett a vadászat nívója is megállapítható, az ő szakszerű véleményük és belátásukra van bízva, hogy milyen létszámú vad tűrhető meg a lelkiismeretükre bízott erdőgazdaságban.*

A vadászat bizony a jövőben csak oly korlátok között lesz fenttartható, ahogy azt az erdő- és mezőgazdaság megengedi, mivel az erdő elsősorban a fa, a szántó pedig a mezőgazdasági termények termelésére van hívatva és csak másodszorban, függvényképen szolgálja a vadászatgazdaság érdekeit, ha ezt az erdőgazda a magasabb és az ország boldogulását célzó nemzetgazdasági érdekek kielégítése után alkalmasnak és megengedhetőnek fogja találni. A nagyvad-vadászat megszűnt az a passzió lenni, melynek az erdő alá volt rendelve és ebbe bele kell nyugodnia még annak az egykét vadászati szakírónak is, aki még ma is ennek ellenkezőjét hirdeti.

Azt pedig többé vitatni sem óhajtom, hogy Magyarországon ma egyedül az erdőmérnöki főiskola az egyetlen hely,

hol a hallgatók részére egyetemi nívón álló előadások, valamint szakszerű vadtenyésztési és fegyvertechnikai gyűjtemény áll rendelkezésre, mely körülmény a vadászat- és fegyvertant hallgatót az autodidaktikus úton képzett vadással szemben — mindkét részről vérbeli vadászt tételezve fel — feltétlenül előnybe állítja.

Ezúttal óhajtom javaslatba hozni az erdőmérnöki főiskola vadászattani tanszékének korszerű kifejlesztését is, mivel a vadászati szakoktatás belterjesebbé való tétele szoros összefüggésben áll az erdőmérnöki kar vadászat-gazdasági hivatásának tökéletesebb betöltésével is.

A főiskola, ősi otthonának elvesztésével, csakis az arra hivatottak áldozatkészsége és megértése révén állíthatja vissza berendezésének, gyűjteményeinek és a tanulmányi célokat szolgáló egyéb objektumainak régi magas nívóját, miért is javaslatom második részében a szakoktatás fejlesztése érdekében óhajtók szót emelni, kérve a mélyen tisztelt közgyűlést, hogy javaslatom ezen részét is méltányolni méltóztassék.

Tiszteletteljes javaslatom ezek előrebocsátása után tehát:

Az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége memorandummal forduljon a földművelésügyi miniszter Úr Önagyméltóságához, kérve, hogy a vadászati ügyosztály utaltassék vissza az erdészeti főosztály keretébe;

miután a magyar állam oktatási rendszere alapján egyedül az erdőmérnöki főiskola adja meg hallgatóinak a vadászati tudományokból az egyetemi nívón álló rendszeres szakképzettséget, melynek folytán a magyar vadászat ügyének vezetése adassék vissza az ezidőszerint egyedül magasabb vadászati szakképzettséggel rendelkező erdőmérnöki képezés kezébe;

miután a külföld szakvéleménye által is egyhangúlag elsőminőségűnek elismert magyar fővadállomány szabályozása és fentartása, — mely a magyar vadászat gerincét képezi — kizárólag a vadászatnál nemzetgazdasági szempontból lényegesen fontosabb erdőgazdaság vitális érdekeinek

szakszerű összeegyeztetése révén vihető keresztül, s ez az erdészeti szakértelmet elengedhetetlen feltételül követeli meg, s melynek mellőzésével vagy a nemzet háztartásában és a földművelésügyi minisztérium ügykörében értékben lényegesen elsőrendűbb erdőgazdaság érdekei lennének veszélyeztetve, vagy pedig az ebből netalán származó surlódások folytán a kultúra fejlődésével amúgy is háttérbe kerülő s szintén értékes nemzeti kincset képező magyar vadállományunk sorsa szenvedne hátrányt, az okból kifolyólag, hogy a vadászat-gazdaságot érintő kormányrendeletek az erdőgazdasági szakismeretet nélkülöző vadászati ügyosztály által készíttetnének elő;

miután a vadászati közigazgatásnak a közeljövőben leendő vidéki megszervezése alkalmával az állam és magán-erdőtisztikar, valamint az erdőaltiszti személyzet meglévő szervezete mutatják a legalkalmasabb keretet a vidéki vadászati felügyelőségek, illetve vadőrzi személyzet minden újabb befektetés, létszámemelés és különösebb megszervezés nélküli kiépítésére, mely alkalommal anomáliák támadhatnak abból, ha az erdészeti főosztály fennhatósága alá tartozó erdőtisztikar és erdőaltiszti személyzettel s ennek révén bizonyos fokban az erdőgazdaság tényezőivel, vadászatgazdasági irányban az erdészeti adminisztrációban nem jártas és azzal állandó kontaktusban nem lévő vadászati ügyosztály rendelkezne.

javaslatom második része volna, hogy a vadászati szakoktatás fejlesztése érdekében járjon közbe az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége a földművelésügyi minisztérium erdészeti főosztályánál, miszerint:

a főiskolát lássák el megfelelő tanulmányi vadászterülettel, — úgy tudom, fővad-területtel a főiskola már rendelkezik, s főleg apróvad-területre volna szükség — a tanulmányi célokat betöltő kisebbszerű fácántenyésztéssel, vizslas és véreb kennellel, céllövő területtel, fegyvervizsgáló állomással, mindehhez azonban szükség van egy vérbeli vadászasszisztensre és egy jó vadászati altisztre, a megfelelő vadőri személyzettel.

A Kisiblyén tanulmányi célokat szolgáló és már rentábilisan kifejlesztett ponty, pisztráng és süllő tenyésztést Sopronban is rendezzék be, mivel a halászzattan a megfelelő szemléltető gyakorlatok nélkül szintén nem adható elő, azon a nívón, melyen e tárgyak Alma Materünk ősi fészkeiben gyakorlatilag is bemutatva voltak és amely nívót a mai korszellem is megköveteli.

*

Tisztelettel javasolom, hogy a fentiekben közölt és a magyar erdőgazdaság egyik fontos presztiziskérdését mélyen érintő indítványaimat elfogadni és azok megfelelő feljebbvitelére az egyesület Elnökségét felkérni méltóztassék.

K Ü L Ö N F É L É K

Halálozás. szovátai *Hajdu Rezső* volt m. kir. erdőtanácsos, az OEE. alapító tagja, kit a jugoszláv kormány félév előtt főerőtanácsosként reaktivált, 55 éves korában rövid szenvedés után Vinkovcén elhunyt. Béke hamvaira.

Anomala vitis F. jelentkezése. Erdeink folyton szaporodó ellenségei közül ismét jelentkezett egy, illetve kettő: az *Anomala vitis* (zöldeserebogár, fináncbogár, szent Iván bogár) és rendes társa az *Anomala aenea* Deg. a rezes cserebogár. Ezen bogarak eddigelé a szőlőkben, különösen a homoki szőlőkben mutatkoztak és erdészeti szempontból nem tartoztak az ismert kárttevő bogarakhoz. Lósy József ugyan Brehm Alfréd az „Állatok világa” 9-ik kötetében már megemlíti, hogy a fináncbogár 1891. évben Hódmezővásárhelyen a szőlőkben millió számra mutatkozott és 1893. évi megjelenése a szőlőgazdákra emlékeztető marad, mert lerágta teljesen a szőlők leveleit. Megemlíti, hogy mindkét fentemlített bogár szereti az almafa leveleit és néha-néha kiválogat egy-egy ákácot, fűzet és erdei fenyőt, melyet a szomszédokat érintetlenül hagyva csunyan megcsúfol. Felemlíti, hogy Margó Tivadar közlése szerint 1875. évben Nagybánya határában a gabonaneműek virágát pusztították. A folyó évben nagyobb mértékben léptek fel Kiskunfélegyháza Jászszentlászló felől, Bugac szomszédságában futóhomokon teljesített fásításaiamban kajszinbarack fákon, fekete és kanadai nyárfán és ákácon és ezek lombját teljesen le-

falták. A mezőgazdasági kamara értesítése szerint azonban Fülöpszállás vidéken is fellépett, fiam pedig Kecskeméten is fogott belőle.

Az *Anomala vitis* és *aenea* a Scarabaeidae családjába tartozó bogár. Rövid, mintegy 14—17 milliméter hosszú, tojásdad alakú testének felső része fényeszöld, alulról többnyire rézvörös, sárgászöld. Csápjai 9 ízűek, három levélből álló legyezővel. Feje és nyaka sűrűen pontozott, gödrös, az utóbbi sárgásan szegélyezett. Gyengén bordázott fedőszárnyai hasonlóképen gödrösen pontozottak. Az állkapocs külső faló-lemeze közönlően egy-két, alul három rövid fogaeskával bir. Nyaka pajzsa elül megszűkült, háta domború, hátsó combja megnyúlt és elülső lába szárán két tüske van. Egyébként hasonlít a *Melolontha solstitialis*hoz. Fejlődése két évig tart. Pajodja hasonló a cserebogaréhoz és ugyanúgy él. A bogár rajzása összeesik a homokon a *Melolontha* fullóéval június hó végén és július hóban van és ilyenkor ép oly tömegekben fordul elő, mint a cserebogár és hasonlóképen gyűjthető és pusztítható.

Az *Anomala aenea* — a rezes cserebogár — a zöld cserebogárral együtt él. Előbbinél kisebb, felső része sárga, néha rezes színű. Hasi része olyan, mint az *Anomala vitis*-é. Egyébként teljesen egyező az előbbivel és össze is párosodik vele.

Lósy József szerint a baromfi szívesen eszi a bogarakat és egyik barátja látta, hogy a pulykák annyi élő finárbogarat ettek össze, hogy fulladoztak tőlük. Sok pulyka bele is vészett, mert az életben maradt bogarak a begyükön keresztül rágták magukat.

Mindenesetre a cserebogárhoz hasonlóan leszedhetők, vagy kora reggeli órákban lerázhatók a fákról és leforrázva baromfi táplálékkul felhasználhatók. Egyébként védekezés ellenük nincs.

Matusovits Péter.

Gyümölcsök és főzelékek konzerválásának kézikönyve az ipar és háztartás részére című 308 oldalra terjedő szakmunka jelent meg a „Patria” Irodalmi Vállalat kiadásában. (Budapest. IX., Üllői-út 25.) A mű szerzője *Hérics-Tóth Jenő* dr., a magy. kir. Erjedéstani Intézet igazgatója és a konzervipari tanfolyam vezetője, egyetemi magántanár, 9 fejezetben tárgyalja a konzervkészítés alapismereteit, a tartósító, festő és zselirozó szereket, különböző főzelékek és gyümölcskonzervek, müizek, alkoholmentes italok, valamint a borászat szempontjából is jelentős gyümölcsmustok, mustsűrítvények, szörpök, továbbá száritott főzelékek és gyümölcsök, ecetben, szeszben, mustárban eltettek készítését. Uborkának, répának stb. erjedéssel való tar-

tósítását. Vízben (naturelle) való eltevési módokat. Különös értéket ad a munkának, hogy az nemcsak a gyakorlati kézfogásokat, konyhaelőírásokat minden részletre kiterjedve ismerteti, hanem az egyes műveletek rendeltetését, ott lefolyó kémiai és biológiai jelenségeket, hibák felismerését és azok orvoslását is részletesen kifejti. Így hasznos ismereteket meríthetnek belőle a gyümölcs és főzelékfeldolgozók és készítményeiket forgalomba hozók, háztartási, kertészeti, gazdasági iskolák, valamint a tápszerek ellenőrzésével, bírálatával megbizottak is.

E nélkülözhetetlen szakkönyv ára 10 pengő (125.000 korona) és beszerezhető úgy a fenti kiadóhivatalnál, mint minden könyvkereskedésben.

Előadó az erdőmérnöki főiskolán. A soproni m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola előterjesztésére a földművelésügyi miniszter úr megengedte, hogy az 1926/27. évi tanév I. felében, *Tomasovszky Imre* m. kir. főerdőtanácsos, „*Érdekesebb tengerentúli és egzotikus fák*“ címen előadásokat tarthasson.

A kollégium három hónapon át, havi négy órára fog kiterjedni. Előadó különösen a fényüzési, iparművészeti és építkezési célokra alkalmas tengerentúli és egzotikus fákat fogja ismertetni. Az előadások közben fa- és furnirgyűjtemény és a hamburgi fakereskedelem életéből készült vetített képek lesznek bemutatva.

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK az erdészeti szolgálat köréből

A magyar királyi földművelésügyi miniszter előterjesztésére *Mentler Sándor* magyar királyi I. osztályu főerdőszámtanácsosnak saját kérelmére történt nyugdíjaztatása alkalmából a közszolgálat terén szerzett érdemei elismerésül a miniszteri számvevőségi igazgatói címet adományozom.

Kelt Budapesten, 1926. évi augusztus hó 7. napján.

Horthy s. k.
Mayer János s. k.

A m. kir. földművelésügyi miniszter a számvevőség egyesített tiszti létszámába *Bérczy Aladár* okl. erdőmérnök, számvevőségi szakdíjnokot m. kir. erdőszámíztté nevezte ki.

Gróf *Apponyi Géza* v. b. t. t., Tolna vármegyei nagybirtokos, *Székely Tivadar* uradalmi körerdészt, főerdésszé nevezte ki, s az összes erdőgazdaságai kezelésével bízta meg.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Közhirré teszem, hogy a Pilisszántó (Pest megye) születésű *Fábián Ferenc* részére 1923. évi július hó 7. napján, 41. szám alatt az erdőgazdasági szakvizsga letételéről kiállított eredeti bizonyítvány elveszvé, ahelyett nevezett részére 1926. évi 409. szám alatt az eredetivel egyenlő értékű hiteles másodlat adott ki.

Esztergom, 1926. évi szeptember hó 13-án.

A m. kir. erdőgazdasági szakiskola igazgatósága.

Az „Erdészeti Lapok“ 1926. évi szept. havi füzetének tartalma :

	Oldal
<i>Dr. Ajtay Sándor</i> : Erdészeti jogunk reformja és az erdészeti igazgatás	361
<i>Tóth Bódog</i> : Az erdészeti statisztika feladatai	378
<i>Dr. Boros Adám</i> : Alföldi akácosságunk az aljnövényzet nézőpontjából	394
<i>Egyesületi közlemények</i> . A vadászati ügyek intézésének az erdészeti főosztályba való visszahelyezése ügyében <i>Bencze Pál</i> r. tag részéről a soproni közgyűléshez benyújtott indítvány megokolása	398
<i>Különfélék</i> : Halálozás. — <i>Anomala vitis</i> F. jelentkezése (<i>Matusovits Péter</i>). — Gyümölcslák és főzelékek konzerválásának kézikönyve. Előadó az erdőmérnöki főiskolán	404
<i>Változások és kitüntetések az erdészeti szolgálat köréből</i>	407
<i>Hirdetések</i>	I—IV